KEMALETTİN TUĞCU

Doğduğum Ev

DAMLA YAYINEVİ

KEMALETTİN
TUĞCU

DOĞDUĞUM EV

KEMALETTİN TUĞCU

32

Damla Yayınevi Nu.: 85

Kemalettin Tuğcu Klasikleri Nu.: 32

©
Copyright
Yayın Hakkı
Damla Yayınevi

Kapak-İç Resim
Cemal Dündar

Dizgi-Mizanpaj
Damla Yayınevi

Baskı-Cilt
Express Matbaası - İSTANBUL

ISBN 975-381-079-2

DAMLA YAYINEVİ®
Prof. K. İsmail Gürkan Cad. No: 6 Cağaloğlu-İST.
Tel: 0.212. 514 28 28 - 0.212. 511 09 55
Fax: 0.212. 528 24 01
Internet: www.damlayayinevi.com.tr
E-mail: damla@damlayayinevi.com.tr

DOĞDUĞUM EV

Gözlerimizi dünyaya açtığımız ve başımızın içi gün ışıklarıyla dolduğu zaman annemizin yüzünü olduğu kadar, evimizin, yattığımız odanın tavanlarını da görürüz.

Doğduğumuz eve karşı içimizde bir sevgi ve bir bağlılık vardır. Bizim sevdiklerimizin hepsi bu evin içindedir. Genç anne ve babadan sonra ihtiyar halalar, amcalar, enişteler, sonra ablalar, kardeşler...

Ne tuhaf, insan aileyi bir gemiye benzetiyor. Bir gemide kaptandan ahçıya kadar birçok görevli insan var. Bunlar hep birlikte enginlere açılarak bu yolculuk sırasında hayatlarını sürdürüyorlar.

Aile de böyle. Eğer amcamız veya halamız yoksa evimizde bir eksiklik duyarız. Bir sofra başında birleşip, hepsi aileden olan insanlarla birlikte bir yemek yemek ne güzel şey!

İşler bu dereceye kadar sarpa sarıp aile içindeki geçim, geçimsizliğe ve daha sonra kavgaya, dövüşe dönmeden Dedem herkes toplanmayınca yemeğe elini sürmezdi. Herkes tamam olacak, adamcağız gözleriyle hepsinin yüzlerine bakacak ve gülümseyerek:

— Buyurun çocuklar, diyecek.

Bir evin içinde yemek salonundan, ya da yemek yenilen yerden gelen kaşık, çatal ve tabak gürültüsü, bu arada kısa konuşmalar, su istemeler, tuzluğu istemeler, hafif sandalye sürtünmeleri de hoştur.

Dedem bazen:

— Eeee çocuklar, derdi. Bir zamanlar ben de bu sofrada sıradan bir kimseydim. Bu sofrada babam, annem, halam, teyzem, enişte lerim ve çocuklar vardı. Babam benim bulunduğum yerde otururdu. İftar topu bekler gibi herkesin tamam olmasını beklerdi. İlle sofradaki sandalyeler dolacak. Şimdi büyüklerimin çoğu rahmetli oldu. Ben aileye başkan oldum. Şu topluluğumuzun içinden en az üç aile daha çıkar. Ama ben öteden beri alışmışım. Zaten çok yalnızlık çektim. İşte emekli olur olmaz eski hayatı yaşatmak istedim.

Dedem içini çeker:

— Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz, derler, diyordu. Oluversin be yahu. Elâlemden bize ne? Hepimiz can ciğeriz.

Zavallı ihtiyar işte bu kafada idi. Onun bu aile sevgisi, onun her şeyi hoş görmesi, onun kolayca affetmesi ve bir çok tadsızlıkları duymazlık ve görmezlikten gelmesi başına topladıkları insanları şımartmış, adamcağızın bütün iyilikleri kötüye kullanılmaya başlamıştı.

Benim geçimsizliklere aklım ermezdi. Babam Ömer Bey ailenin en genç erkeği idi. Annem Nevin Hanımla evlenmiş, ben dünyaya gelmişim. Bu kocaman bahçeli, dayalı döşeli, duvarları resimli, tavanları avizeli ve nakışlı köşkte doğduğum için orasını benimsemiştim.

Her tarafa sevgi ile bakardım. Sanki benim köşküm, benim havuzum, benim ağaçlarım, ağaçlardaki yemişler, havuzdaki kırmızı balıklar, hatta bir ağızdan "takarak takarak takarak.." diye bağıran kurbağalar benim kurbağalarım.

Bazı sokak köpekleri vardır. Bir köşkün bahçesinde doğururlar. Yumuk yumuk birkaç köpek dünyaya gelir, gözleri yarı kapalı, karınları yerde sürünerek büyümeye başlarlar. Anaları uzağa gitmiş de karınları acıkmışsa bir ağızdan viyaklamaya başlar, sonra yorularak birbirlerinin üstüne kıvrılıp uyurlar.

İşte bu köpekcikler doğdukları o evi kendi evleri, kendilerine yiyecek veren insanları kendi sahipleri olarak tanırlar. Büyüdükleri zaman kendilerine yemek verilmese de, kovalansalar da pek uzaklara gitmezler. Doğdukları eve en yakın bir yerde bulunmak isterler.

Çocuklar da işte bunun gibi doğdukları evi benimsiyorlar. Hele böyle güzel, dayalı döşeli, duvarlarında kuş, manzara, yemiş, geyik resimleri olan evi kim sevmez!

Ama bu güzel, bu düzenli ve kalabalık evin tadı yavaş yavaş kaçmaya başladı. Herkes bu tertipli ve disiplinli hayattan usanıyordu. Herkes başına buyruktu. O zamana kadar dişlerini sıkarak çok güç bir hayata dayanmışlar gibi birden gevşeyivermişlerdi.

Büyük halam Selma Hanım sopa gibi dümdüz, zayıf bir kadın. Şimdi emekli olan Kadri Beyle evli. Büyük halam iyi bir tahsil görmüş, kendisine lisan dersi, piyano dersi aldırılmış bir hanım. Ama piyanonun yüzüne kim bakıyor!

Büyük kız olduğu için dedem:

— Selma Hanım kızım, demiş. Siz lütfen köşkün idaresine bakıverin. Ailenin büyüğüsünüz.

Halam Selma Hanım safi sinir bir kadın. Allah ona çocuk vermemiş, anne olamamış. Bu yüzden de erkek kardeşinin oğlu olduğum için bana ve kendisinden küçük kız kardeşi olan Belma halamın kızı Deniz'e düşman. Ona bir çocuk düşmanlığıdır gelmiş.

Köşkü o idare etmeye başladığından beri masraf bir kat daha arttığı için dedem düşünmeye başlamış ve bir gün, ay ortasında halam tekrar para istediği zaman haklı olarak:

— Selma Hanım kızım, demişti. Benim emekli maaşımın ne olduğunu biliyorsunuz. Artık hekimlikten de para kazanamıyorum. Bankada üç beş kuruşum varsa bunu da her ay aylığıma katarak idareye çalışıyorum. Şu bir ay içinde masrafın kabarmasına şaştım kaldım. Sizinle başbaşa verip de bir çıkar yol arıyalım.

Bu kadar nazik, bu kadar saygılı davranan dedeme karşı Selma Halamın cevabı ne olabilirdi? Bakın konuşmaya kulak verin:

— Beybaba?

— Buyurnuuz Selma Hanım.

— Evin idaresine Mazhar Efendi bakmıyor muydu?

— Evet.

— Ona ne kadar aylık veriyordun?

— İhtiyarlamıştı, başka iş yapacak takati yoktu. Ailemize de hizmeti geçmişti, eski aylığı olan beş yüz lirayı kesmedim, verdim.

— Peki bu beş yüz lirayı ne diye bana vermiyorsun?

— Size mi? Ne münasebet Selma Hanım kızım. Siz hizmetkâr değilsiniz. Siz aileden birisiniz.

— Mademki o işi ben yapıyorum, bu para benim hakkımdır.

— Selma Hanım kızım, siz evli barklı bir kadınsınız. Kocanızın maaşı benim emekli maaşımdan çok daha yüksek. Buna rağmen bayramlarda, yaz, kış başlarında giyim kuşam için sizlere yardım ediyorum.

— Bana veriyorsan gelinine de, Belma'ya da, sonra o yılan kıza da veriyorsun. Ben parasız iş yapamam.

— Pekâlâ Selma Hanım, pekâlâ.

Halbuki Selma Hanım, kilerci Mazhar Efendiye yol verilmesini kendisi istemiş, hatta adamcağızı kovar hâle gelmiş, o zavallı da çıkıp gitmişti. Şimdi anlaşılıyordu ki, adamcağızın aldığı aylığa göz dikmişti.

Yılan kız dediği de küçük halamın kızı Deniz. O sırada liseye gidiyordu. Dedem onun her masrafını üzerine almıştı. Anası, babası onun para işleri ve okuması ile hiç ilgilenmezlerdi.

Deniz okuldan gelince doğru dedemin yanına çıkar, ona derslerini anlatır, varsa çamaşırını filân ütülerdi.

O evde yaşıyanlar, annemle babamdan başka, ailenin düzenini yıkmaya hepsi çalışıyor sanılırdı.

Yavaş yavaş o bir masa başında toplanıp ailece güle oynaya yemek yemek âdeti ortadan kalkıyordu.

Büyük enişte miz Kadri Bey gündüz, daşırada bir simitle, bir çayla oyalanır, köşke fil gibi acıkmış olarak gelir:

— Selma, benim merasim bekliyecek hâlim yok, bana yiyecek bir şeyler bul, derdi. Halam mutfaktaki yemeklerin en iyisinden bir tepsi donatarak hizmetçi ile odalarına yollardı.

Sonra da dedem, sofrada Kadri Bey'in gelmesini beklerken Halam:

— Gündüz biraz fazla kaçırmış, derdi. Yemeğe gelmiyecek.

Dedem inanır, bayağı üzülürdü.

Selma Hanım bu Kadri Beyi sokakta tanımış, anlaşmışlar, Dedem pek beğenmemiş ama halam:

— Geçinecek ben değil miyim? demişti.

Dedem bu otuz yaşına kadar on para aylık sahibi olmayan, yarım yamalak tahsilli adamı giydirip kuşatmış, bir de memuriyete yerleştirmişti. Kadri Bey'e gelince, kızını aldığı, tam kırk yıldan beri yiyip içtiği o köşke bir tek kuruş mutfak masrafı vermemişti. Üstelik söz arasında:

— Aklı olan iç güveysi girmesin, diyordu. İnsan başkalarının keyfine bağlanıp kalır. Kendi ailesinin sahibi olamaz.

Babam bu gibi lâkırdıları duydukça:

— Kuzum Allah'ını seversen enişte, diyordu. Mademki memnun değilsin ne diye bu sıkıntıya katlanıyorsun? Seni mecbur eden mi var? Tut bir ev, al karını, dilediğin gibi yaşa.

O gün deniz bu konuşmayı duymuş ve:

— Dayı, sende de hiç kafa yok, demişti. Adam böyle yağ-

lı kapıyı bırakır da gider mi? Yemekler mideye, maaş cebe. Sonra gündüz fazla kaçırır, köşke kendisini dar atar, çekilir odasına, çoraplarını çıkarıp ayaklarını pencereden dışarıya bırakır, gel keyfim gel. Ha, unutma, sigarası bile köşkün masrafından çıkar. Boru mu bu? İç güveysi.

Kim ne yaparsa kız böylece ortaya yayar ve babası:

— Deniz, enişteni, teyzeni tenkit etmek sana düşmez, dediği zaman da:

— Sen sussana bakalım beleşçi başı, derdi. Senin ondan ne farkın var. Bu koca köşk ne ile dönüyor, sen masrafa onpara bir katkıda bulunuyor musun? Utanıyorum sizlerden, hepinizden utanıyorum, yüz, surat sizde mahkeme duvarı.

Babası kızının üstüne yürür, o sırada babam aralarına girer:

— Bu kızı isyana sürükleyen bizleriz, derdi. Doğru söylüyor.

Birkaç defa babamla her iki eniştem de dövüşmüştü. Babam onlardan daha gençti, önce hatırlarını saymıştı, ama onlar artık işi iyice azıtmışlardı. Küçük halam Belma Hanım Selma Hanımdan daha ağır başlı ve sakindi. Bu yüzden ablası ile arası açılır, ağız birliği yapmadığı için Selma Hanım onun üstüne yürür, nerede var nerede yok Deniz ortaya çıkar:

— Bana bak, diye haykırırdı, o senin kardeşinse benim de anam. Yüzünü gözünü alırım aşağıya.

Deniz bu, yapar mı yapar. Bu yüzden onun bulunduğu sırada kimse kavga etmek istemezdi. Ayak sesini duyan:

— Ağır olun, jandarma geliyor, derlerdi.

O güzelim, zengin yapılı, bakımlı köşkten artık neşeli kahkahalar değil kavga sesleri geliyordu. Dedem bu sesler-

den kaçmaya, bahçenin mümkün olduğu kadar uzağına gitmeye başlamıştı.

Baktığı, beslediği, yaşattığı bu insanların ağzından:

O pinpon, o moruk, gibi aşağılayıcı ve saygısız sözler çıkıyordu. Derken Deniz'in sesi duyulurdu:

— Yiyip içip kuduran hınzırlar, başınıza gelecek var. Allah hepinizi bildiği gibi yapsın.

Deniz babama da çatardı. Yalnız anneme bir şey söylemez, hatta:

— Yenge, sen alınma, derdi. Sen onlardan değilsin.

Ağır başlı bir dedenin yardımıyla okuyan, aslında terbiyeli ve çok akıllı olan bir kız, değil yalnız teyzesine, anasına babasına karşı da en ağır sözleri söyleyecek kadar isyan eder mi, edermiş işte. Babamın sıksık söylediği gibi Deniz'i bu hâle getiren köşk halkının saygısızlığı ve ahlâksızlığı idi.

Nereden bilecektim! Ben o çağlarda dört yaşında ya vardım, ya yoktum. Canım neyi isterse, içim neyi çekerse onu yapardım. En çok sevdiğim de büyük köşkün önündeki havuzda dolaşan kırmızı balıkları, bir değnekle kovalamak, havuzun kenarına çıkan kurbağaların arkasından yavaş yavaş gidip onları dürterek havuza atlatmaktı.

Benim yaşımdaki bir çocuk çevresinde olup bitenleri anlayamaz. Ama tesiri altında kaldığı olayları hiç unutmaz. Önemli olaylar, onların ilk anıları arasında kalır.

Duvarlarında kesilmiş karpuz, tabaklar dolusu şeftali, armut ve salkım salkım üzümler dolu resimlerin bulunduğu kocaman yemek odasında geçen bir olay da benim ilk anılarım arasında kaldı.

Bir gün, iki enişte m, iki halam, küçük halamın kızı Deniz, babam, annem bir de ben yemek masasının çevresinde toplanmıştık.

Ortaya yemek gelmiş, herkes hemen yemeğe başlamıştı.

Masanın başında bir sandalye boştu. Orada hep dedem otururdu.

Dedemin köşke aldığı ihtiyar bir Arap erkek vardı. Bu adamcağız gençliğinde konaklarda bulunmuş, sonra kimsesiz, parasız, yersiz kalmış. Dedem onu alıp getirerek köşkte ona bir iş vermişti.

Dedem onu Şaban Bey, bazen de Lalabey diye çağırırdı. Onun ayrı bir odası vardı. Çoğu zaman beni köşkün bahçesinde gezdirirdi.

İşte o gün, Lalabey, büyük yemek odasına girmiş, sofraya bakmış ve:

— Afiyet olsun efendim, demişti.

Sonra çekine çekine:

— Büyük Beyefendi'ye haber verilmedi mi efendim? diye sordu.

Dedemin en büyük kızı Selma halam:

— Yemek vaktini bilmiyor mu? dedi. Davet mi bekliyor?

Selma halam'ın kocası Kadri Bey emekli bir memurdu. Eliyle tuttuğu pirzola kemiğini koparıp koparıp yerken ağzı dolu dolu:

— Sen niye haber vermedin? diye çıkıştı.

— Beyefendi'yi yemeğe çağırmak benim gibi sığıntı bir Araba mı kaldı efendim? dedi. Her zaman Selma Hanımefendi seslenirlerdi.

Kadri Bey:

— Bu sefer seslenmemiş, ne çıkar? dedi. Sen de insanın iştahını kaçırmasana Arap!

Lalabey'in yüzünden üzüntüsü belli olmazdı. Ama gözleri dolu dolu olmuştu.

İşte bu sırada Dedem kapının eşiğinde göründü. O kendi kızlarıyla, damatlarıyla dargın gibiydi. Onlar bir istekleri olup kendisine gitmezlerse hiç konuşmazdı.

Kadri Bey'in konuşmasını duymuştu.

— Afiyet olsun, dedi. Lalabey, rica ederim siz bana bir dilim ekmekle biraz beyaz peynir getiriniz.

Daha fazla konuşmadan çıktı.

Lalabey bir tepsiye onun istediklerini koydu. Bir dilim de kavun ekleyip mutfaktan çıktı.

Selma halam:

— Canı isterse, dedi.

Herkes yemeğe koyulmuştu. Sanki hiçbir şey olmamıştı. Ama ortanca halam Belma Hanımın kızı Deniz, yemeği bırakarak ayağa kalktı.

— Hiç birinizde kafa yok, dedi. Evinde yaşıyor, ekmeğini yiyor, sonra bir yemeğe çağırmayı akıl edemiyorsunuz.

Büyük halam:

— Aa... diye bağırdı. Terbiyesizin zoruna bak. Şimdi seni ayağımın altına alırım şurada, ahlâksız.

Deniz ablam kapıdan çıkarken döndü. Gözleri yaş içindeydi:

— Ayağının altına al da göreyim seni. Ben burada senin evinde oturmuyorum, senin ekmeğini yemiyorum. Anam, babam da dahil. Ben sizler gibi nankör değilim. Göreyim seni, elini kaldır bana. Bakalım kim kimi ayağının altına alıyormuş?

İşte bu olay benim kafamda yer etti. İlk anılarım arasına yazıldı, bir daha hiç unutmadım.

Ama biliyordum ki köşkte kim varsa hemen her gün kavga eder, yalnız Dedem için konuşulurken hepsi ağız birliği yaparak ihtiyar adama karşı çıkarlardı.

Yemekten sonra salonda Deniz'i yakalayan babası, ortanca enişte Basri Bey bağırmaya başladı:

— Deniz, teyzen seni ayağının altına alamazsa ben alırım. Aklını başına topla, terbiyeni takın. Şimdi gidip teyzenden özür dileyeceksin.

Deniz dik başlı bir kızdı.

— Beni dinle baba, dedi. Benim dünyaya gelip bu çirkefin içinde yaşamama sen sebep oldun. Benim başımı belâya sokmaktan başka hiçbir iş görmedin. Beni büyüten, bütün masraflarımı karşılayan, beni okutan Dedem'dir. Önce babalık davasını bir tarafa at da benimle yabancı gibi konuş. Selma Hanım'dan özür dilemeye gelince, bunu yaparım. Ama önce kendisi eğer aklı başında bir insansa gidip babasından özür dilesin. Ben hepinizden iğreniyorum. Aç gözlü, saygısız, kaba, soyguncu insanlarsınız. Burada kalıyorsam Dedem için kalıyorum. Ben on sekiz yaşımı doldurdum. Allah'a şükür ki senin de annemin de bende emeği yok.

Belma halam Deniz'in dürüst bir kız olduğunu bilirdi. Baba kız arasında bir kavga çıkmasını istemediği için:

— Basri Bey, diye bağırdı. Bırak şunu. Onun suçu yok, suç o ihtiyar Arap köpekte. O bozdu ağzımızın tadını.

Deniz kendisinden yana çıkan annesine hak vereceğine:

— Arap köpek, öyle mi? dedi. Keşke içinizden birisi olsun onun kadar terbiye sahibi olsaydı. Söylediğin lâfa bak. Ama Allah hiç birinizin yaptığını yanınıza bırakmayacak. Bir gün sefaletten inleyeceksiniz.

Bu sırada babam girdi salona.

— Abla, diye haykırdı. Bu kızı dik başlı eden hepimizin tuttuğu çirkin yoldur. Bu kadar saygısızlığa, bu kadar haksızlığa dayanamıyor. Aklınız varsa onu kendi hâline bırakınız.

Belma Hanım:

— Duymadın mı söylediklerini? dedi.

Babam:

— Hepsini duydum, dedi. Az bile söyledi. Daha adamcağız ölmeden köşke ne kadar kristal, gümüş takım, değerli eşya varsa sandığınıza, sepetinize yerleştirmeye başladınz. Babam kimin ne yaptığını çok iyi biliyor. Herkes aldığı parayı ya bankaya yatırıyor, ya giyim kuşama veriyor. Bu köşkün geçimine on para ile de olsa katılmayı kimse akıl etmiyor. Ben de sizin gibiyim. Ellerimizi yüzlerimize örterek utancımızdan yerin dibine geçmemiz lâzım.

Bir iki gün sonra dedemin odasındaydım. Eskiden onun bir kütüphanesi, bir de yatak odası vardı. Kütüphanesindeki masada, gelen hastaları muayene ederdi. Ama bir gün alt kattaki bu iki odaya göz dikilmiş, Dedem'i çatıdaki balkonlu odaya atmışlardı.

Dedem bahçeye çıkmak, yemek yemek için üç kat merdiven inmek zorunda kalıyordu

İşte ben o gün Dedem'in odasında resimli bir kitaba bakıyordum. Kapı birden açıldı. İçeriye büyük enişte girdi. Odanın ortasına kadar öfke ile yürüdü.

Dedem yetmiş yaşında bir insandı. Oturduğu yerden, nazik nazik konuştu, aralarında şu konuşma geçti:

Dedem:

— Bir şeye mi sinirlendiniz Kadri Beyefendi?

— Evet önce o Arap köpeğe.

Dedem:

— Arap köpek mi? Bahçeye bir köpek mi dadanmış?

Enişte:

— Hayır, köşkün içine dadanmış. Şaban dediğiniz o köpek.

Dedem:

— Şaban mı? Kadri Beyefendi, iyi terbiye görmüş, etliye, sütlüye karışmayan bu kimsesiz adamcağız ne gibi bir hatâda bulundu?

Enişte:

— Ortalığı birbirine katan odur. Yok yemeğe çağırılmamışsınız, yok bilmem ne. Her şeye sebep o!

Dedem:

— Bakınız Kadri Beyefendi, Burası benim evim. Bu evdekileri besleyen benim. Yıllardan beri kimsenin masrafa katıldığı yok. Buna sesimi çıkarmadım. Ama on beş odalı köşkte benim odamı bile çok görerek beni tavanarasına attılar. Bana bir köşkte bir bardak su verilirse onu Şaban Bey verir. Bana bakan, beni unutmayan, kahvemi pişiren, sırasında peynir ekmeğimi önüme getiren odur. Sizin anlayacağınız, beni unutmayan, beni yalnız bırakmayan yalnız odur.

Enişte:

— Ortada bu adam olmasa elbette bakacaklar dedi.

Dedem:

— Bu adam yokken kim baktı bana? Ben tavan arasında eski, tozlu bir levha gibi unutulmuş bir adamım. Ben bu köşkte fazla bir adamım. Müsaade buyurunuz da beni unutmayacak bir insan bulunsun bu köşkte. Senelerden beri bayramlar, seyranlar geçer, siz de dahil, gelip elimi öpen, hatırımı soran bulundu mu?

Enişte:

— Siz hâlâ asker kafasıyla, asker inadıyla gidiyorsunuz.

Dedem:

— Rica ederim benim şerefli askerlik hayatıma kötü söz söylemeye kalkışmayınız. Siz, hepiniz o askerin ekmeğini yiyorsunuz. Beğenmeyen beğendiği yere çekilip gitmekte serbesttir.

Enişte:

— Demek bir ihtiyar Araba hepimizi tercih ediyorsunuz?

Dedem:

— Evet. O benim bakıcım, can yoldaşımdır. Artık kimseye güvenim yok. Zaman oluyor, düşünüyorum bu evde yaşayanlar kim? Bir komşu olsa ihtiyar bir adamcağızla ilgilenir.

Enişte:

— Kızlarınız sizi çok sever, ama siz bunu anlamıyorsunuz.

Dedem:

— Evet, arasıra severler. Bir kürk, bir pahalı elbise lâzım olduğu zaman yanıma gelirler, yüzüme gülerler, boynuma sarılıp beni öptükleri olur. Ama ben bu sahtekârlıktan iğreniyorum Kadri Beyefendi. Yeter artık, yeter diyorum size. Benim ne eşimden, ne kızlarımdan, ne oğlumdan ne de damatlarımdan talihim var. Hepsi beni kurt gibi kemirmekten, yılan gibi sokmaktan başka bir iş yapmazlar. Ben yalnız bir adamım. Hayatım boyunca yalnız.

Enişte:

— Hepsi sizin kabahatiniz!

Dedem:

— Evet benim kabahatim. Yüzümün yumuşaklığı, kadere boyun eğmem büyük kabahat. Ama şunu iyi biliniz ki, artık çevremdekilere yedirecek para kalmadı. Benim emekli aylığım bin beş yüz lira. Siz iki bin beş yüz alıyorsunuz.

Basri Beyefendi de üç bin lira aylık alıyor. Oğlum derseniz o da öyle. Şu son günlerimde damat eline, kızlarımın eline bakmamak için hesaplı davranmaya mecburum. Siz en yaşlı olduğunuz için hepsini toplayınız, konuşunuz, başınızın çaresine bakınız.

İşte böylece evin içinde hır gür eksik olmuyordu. İki enişte m, iki halam birbirlerine girdiler. Yalnız gündüz değil, gece yarıları da bağırmalar, kavgalar, dövüşler birbirini kovalıyordu.

Yaz olduğu için ben çoğu zaman bahçede dolaşıyordum. Lalabey peşimden hiç ayrılmıyor, beni havuza düşmekten korumak istiyordu.

Dedem bu anlattığım gün ağaçlardan birinin altında, bezli sandalyesine uzanmış, gölgede oturuyordu.

Büyük halam Selma Hanım köşkten çıkarak dedemin yanına kadar geldi. Epeyce sinirliydi. Elli yaşında, zayıf fakat dosdoğru yürüyen, saçları kır bir kadındı. Hiç beklemeden:

— Ekrem Beyefendi, dedi. Gözünüz aydın. Ben ev arıyorum. İlk fırsatta çıkıp gideceğim, siz de rahata kavuşursunuz.

Dedem:

— Öyle mi Selma Hanım? dedi. Allah herkesin başına hayırlısını yazsın!

Belma halam da gelip Dedeme:

— Yalnız Şaban Efendi'yi dinlersiniz, dedi.

Dedem:

— Hayır kızım, dedi. Şaban Efendi kimsenin davranışına karışmaz. O terbiyeli, mazlum bir insandır. Zaten buraya geleli bir buçuk yıl ya oldu ya olmadı. Sizin davalarınız çok daha evvelden başladı. İhtiyar ve garip bir adamın günahını almayınız.

Selma Hanım Dr. Ekrem Bey'e evi en kısa zamanda terkedeceğini söyledi.

Halam:

— Siz yine öyle biliniz, dedi. Gelin hanımla otururs
stediğiniz gibi bakılırsınız.

Dedem:

— Bu gelin hanım sözünü dilinize dolamayın, dedi. Ben
imseye çıkıp gidin demedim. Ona bazı suçlar yüklüyorsu-
uz. Nevin el kızıdır. Bir kere bile bana karşı gelmedi. Bir
amanlar odamı toplar, bana bakardı. Sonradan gerek siz,
erek ablanız onun hareketlerini riyakârlık olarak gördü-
üz. Onun bana bakmasına izin vermediniz. Bu evde bana
arşı muhabbeti olan bir o kara köpek dediğiniz Arapçık,
ir Deniz, bir de şu masum çocuk vardır.

Dedem bunu söylerken eliyle beni gösterdi. Halam:

— Her ne ise, dedi. Yakında kurtulursunuz. O zaman ba-
alım bu koca köşkün nasıl çekip çevrildiğini de anlarsınız.

Dedem:

— Belma Hanım, kızım, dedi. Bu köşkte ahçı da vardı,
izmetçi de. Onlara yol veren ben değilim. Evin içinde üç
kadınsınız. Ettiğiniz hizmet kendinizedir.

Halam:

— İyi ya işte, dedi. Yalnız giderken yatak odamızın ta-
kımlarını almama müsaade edersiniz artık?

Dedem:

— Belma Hanım, dedi. Bu on beş odalı köşk tıklım tıklım
eşya doluydu. Yirmi kişi misafir gelse yatacak yer bulunur-
du. Şimdi ne yüklerde yatak, yorgan kaldı, ne büfelerde
kristal takım, ne gümüş takımlar.

Halam:

— Ben mi aldım? dedi.

Dedem:

— Ben olanları söylüyorum, dedi. Ama kimin ne aldığını da biliyorum. Çünkü birisi bir şey aldığı zaman kendisini suçsuz göstermek için kimin ne aldığını gelip bana anlatıyor. Ben dinlemek bile istemiyorum. Dağ dağ üstüne olur, ama ev ev üstüne olmaz. Olursa işte böyle olur.

Aradan yine günler geçti. Ama ne küçük halam çıkıp gitti, ne de büyük halam. Köşkün içinde de ayılıp bayılmalar, birbirlerine saldırmalar eksik olmuyordu. Halalarım birbirine dargındı. İkisi de ayrı ayrı Nevin anneme saldırıyorlardı. Babam da enişte lerimle çatışmaya başlamıştı. Böyle bir kavga sırasında babam:

— Hepiniz birbirinizden betersiniz, dedi. Sırtınızı ihtiyar adama dayamışsınız. Aylıklarınız ya bankaya yatar, ya da giyim kuşama. Biriniz elli yaşında, biriniz altmış beş. Ne zaman ev erkeği olup da karılarınızı geçindireceksiniz. Hem yer içer, hem de adamcağıza söylemediğinizi bırakmazsınız. Bütün suç onun, değil mi vicdansızlar?

Büyük enişte m:

— Karşında yaşlı başlı enişten var Ömer, dedi. Aklını başını topla.

Babam:

— Babam senden beş yaş büyüktür Kadri Bey, dedi. Önce sen aklını başına toplayıp bana örnek ol ki hatırını sayayım. Hani ev bulup çıkacaktınız? Hepsi palavra. Kimsenin bir yere gideceği yok. Böyle yağlı kapıyı bırakıp da nereye gideceksiniz açık gözler! Kırk seneden beri bu evde damatsın. Babama bir kutu bayram şekeri alıp getirdiğini bilmem. Hepimizin sonu geldi. Paralar suyunu çekti. Kristal takımlar, antika tabaklar kimlerin evinde, gümüş şamdanları, seccadeleri kimler bavula koyup götürdü. Salondaki vazoların nereye gittiğini ben çok iyi biliyorum.

Büyük enişte m:

— Ömer, şimdi senin ağzını kulaklarına kadar yırtarım, dedi.

Babam:

— Yavaş gel yağmacı başı. Kız kardeşinin evine aşırdıklarını çıkartırım ortaya. Bir de bana terbiye dersi veriyorsun, dedi.

Böyle kavga ederlerken çoğu zaman beni odadan kovarlardı. Ben çok küçük bir çocuk olduğum hâlde sanki konuşulanları aklımda tutup dedeme anlatırmışım.

Selma halamın çocuğu olmamıştı. Bu yüzden çocuğu olanlara ve çocuklara düşmandı. Ben uslu bir çocuk olduğum hâlde sıksık beni şamarlamaya kalkar, ben de yetişebilirsem dedemin yanına kaçardım.

Dedem köşkün gürültüsünü duymamak için bezli sandalyesini alır, bahçenin uzaklarına kaçarak orada otururdu.

Bir gün Lalabeyi bir yere yolladı. İki adam geldi bahçeye. Dedem onlara bir şeyler tarif etti. Birkaç gün sonrada iki amele geldi. Köşkten uzak bir yerin toprağını düzeltmeye başladılar. Her sabah erkenden gelip çalışıyorlardı.

Bir gün de daha başka adamlar geldi. Köşkün bahçesinin bir bölümüne duvar çekmeye başladılar.

İki eniştem de her gün evdeydi. Büyüğü emekliydi. Küçüğü de yıllık izin almıştı.

Bütün köşkün bahçesinin çevresi duvarla çevriliydi. Dedem hem köşk tarafına, hem de önümüzdeki sokağa birer kapı açtırdı.

Artık yemekte hep bunu konuşuyorlardı. Dedem yemeğe inmiyordu. Onun yemeklerini Lalabey odasına götürüyordu.

Büyük eniştemin dargınlık işine gelmediği için bir gün yemekte babama sordu:

— Senin moruk bahçeye ne yaptırıyor?

Babam:

— Moruk dediğin kim?

— Canım anla işte. Kayınpeder.

Deniz:

— Kusura bakma dayı, dedi. Bu yaştan sonra kimse terbiye olmaz.

Büyük enişte:

— Şu sürahiyi kafana vurduğum gibi dağıtırım beynini senin, dedi.

Deniz:

— Yavaş gel, dedi. Yapabileceğin şeyi söyle. Herkesin işine ne karışıyorsun? Adamcağız kendisine ev yaptıracak, başını dinleyecek.

— Ne hakla yaptırırmış!

Deniz:

— Keyfi misin? dedi. Bir insan sağlığında parasını da, malını da istediği gibi kullanır.

— Bunaklar kullanamaz.

— Bunak sensin ki saçmalamaya başladın.

— Ben doktor raporu alır engel olurum.

Babam:

— Enişte, dedi. Bu zamana kadar yiyip içtiniz. Adamcağıza başını dinleyecek bir odayı bile çok gördünüz. Babam aklı başında bir insandır. Hâlâ hastaya çağırıyorlar. Sen kendi bunaklığına bak.

Büyük enişte:

— Ben bilirim yapacağımı, dedi.

Ama hiçbir şey yapamadı. Daha doğrusu yaptı ama bir şey tutturamadı. Bir gün köşkün bahçesine üç kişi gelmişti. Dedem bunları tanımıyordu. Temel kazanlara bakıyordu. Çam ağacının gölgesi serindi. Şaban Efendi misafirleri alıp getirmiş, işçilerden birinin yardımı ile üç tane hasır koltuk getirip misafirleri oturtmuştu.

Onlar birbirlerine bakdıktan sonra içlerinden biri dedemle konuşmaya başladı:

— Ekrem Beyefendi siz misiniz?.

Dedem:

— Evet ben Albaylıktan emekli Doktor Ekrem, dedi.

— Doktor, öyle mi? Demek meslekdaşız.

Dedem:

— Siz de mi doktorsunuz? Çok memnun oldum, diye sordu.

Doktor:

— Affedersiniz, buraya ne yapılıyor? dedi.

— Buraya mı? Köşkün bahçesinden bir parça ayırttım. Şöyle iki odalı bir ev yaptırmak istiyorum.

— Bu büyük köşk kimin?

— Benim, babamdan kalmıştır.

— Koca bir köşk dururken buraya ayrıca ev yaptırmanızın sebebi nedir?

Dedem:

— Bunu ne için sorduğunuzu anlayamadım? bir insan kendi malını, kendi parasını istediği gibi kullanamaz mı? Yoksa siz belediyeden mi geldiniz? dedi.

Doktor?

Dr. Ekrem Bey, köşkün bahçesine ayrı bir ev yaptırmaya karar vermişti.

— Evet.

Dedem Lalabey'e seselendi:

— Lalabey, şu ruhsatla plânları getir de beyler görsün, edi.

İhtiyar adamcağız büyük bir zarfın içindeki plânları ve ıelediyeden alınan izni getirdi. Misafirler şöyle bir göz atılar. Doktor yine konuştu:

— Ekrem Beyefendi sizin buraya çekilip oturacağınızdan ıahsediyorlar da, bu biraz tuhaf geliyor insana.

Dedem:

— Bu bir aile meselesidir oğlum. Gelinim var, iki damalım var. Biraz fazla gürültü oluyor. Bir de hekimliğimiz var. Bu yakınlarda pek hekim yok. Beni sıksık çağırırlar. Eskiden evde bir odayı kabine yapmıştım. Şimdi orasını çocuklar aldı. Burada hem başımı dinler, hem de gelen hastaya bakarım diyorum.

Doktor:

— Siz hâlâ hastaya bakıyor musunuz?

— Yetmiş yaş o kadar fazla değildir. Doktor Bey oğlum. Ben hâlâ kitap karıştırırım. İnsan Tıbbiye'de okuduğu ile kalırsa hekimliği bir işe yaramaz. Okumak, yeni buluşları daima takip etmek lâzım.

Dedem yanındaki masadan bir kitap alıp uzattı.

— Bakınız, dedi. Bunlar bana İngiltere'den gönderilir. Sonra meslekle ilgili Fransız basınını da takip ederim. İyi bir iç hastalıkları uzmanıydım.

Adamlar dedemle biraz daha konuşup tanıdıklarından memnun olduklarını söyleyip gittiler. Dedem çevresiyle fazla ilgilenmezdi. Ama üç misafirin bahçenin ötesinde büyük enişteyle konuştuklarını, enişteyin onlara bağıra bağıra

bir şeyler söylediğini duymuştu. Lalabey de misafirleri yolcu etmek için beraber gitmişti.

Geri geldiği zaman Dedem sordu:

— Şaban Bey, bizim damat ne söyledi bu adamlara?

— Anlayamadım efendim.

— Bağıra bağıra söyledi. Duymuş olmalısınız. Bana doğru söylemeniz gerekmez mi?

Zavallı Şaban Bey olduğu yerde terliyor, önüne bakıyordu:

Dedem:

— Bunlar Belediye'den gelmişler, dedi. Belediye'nin yapı için gönderdiği kişiler arasında doktor bulunmaz. Yoksa damat bey benim bunak olduğumu anlatmak için mi bunları getirmiş?

Şaban Bey:

— Affedersiniz beyefendi, dedi. Bendeniz yalnız misafir beylerin: "Ekrem Beyin aklı başında, senden benden daha akıllı bir insan. Bizi buralara kadar boşuna yordunuz" dediğini duydum.

Dedem:

— Anlaşıldı, dedi. Hele şu ev bir yapılsın.

Evin yapılması beni çok eğlendiriyordu. Havalar güzel olduğu için dedem de erkenden bahçeye çıkıyor, işçilerin çalışmasını seyrederek eğleniyordu.

Ev küçük olduğu için yapılması da kolay oluyordu. Birinci katının duvarları örüldü. Tavanı döküldü. Sonra ikinci katı yapmaya başladılar.

Dedem bazen beni elimden tutarak yeni merdivenlerden çıkarıyor, kireç ve tuğla kokan sıvasız odalarda dolaştı-

İşçiler, evin yapımından çok iyi çalışıyorlardı.

rıyor, pencere yerlerinden bahçeye baktırıyordu.

Ne halam, ne de eniştelerim gelirdi. Yalnız babam bazen gelip yapıyı geziyordu. Ama Deniz ablam her sabah okula gider, akşama dönüşte mutlaka önce yapıya gelir, ilk iş olarak nerede bulursa Dedem'in boynuna sarılır, onu öper, hatırını sorar, sonra köşke giderdi.

Yapıyı gezerken dedem bana anlatırdı:

— Aşağıda bir muayene odası, bir yemek odası, bir mutfak, bir de banyolu helâ var. Merdivenlerden bir küçük sofaya çıkılıyor. Bu sofanın üstünde iki oda var. İkisinin de önünde üstleri kapalı iki balkon.

Mutfak bir oda kadar büyüktü. Banyonun yanında bir de ofis vardı Yemek odası da epeyce genişti. Merdiven altına odunluk yapılıyordu. Dedem isterse buraya yakacak şeyler koyacaktı.

Ben ustaların kestiği dört köşe tahta parçalarını toplu-yor, kendi kendime oynuyordum.

Dedemin bezli sandalyesinin yanında bir de küçük masa vardı. Yemeklerini burada yiyor, sigara paketini, kibritini, sırtı biraz üşüdüğü zaman giydiği kazağını bu masanın üzerine koyuyordu.

Ben sabah kahvaltılarımı dedemle beraber yapıyor, gündüz yemeklerini de karşısına otururak yiyordum.

Dedem beni yemeğe hiç zorlamazdı. Hâlbuki köşkte yemek yerken herkes ayrı ayrı beni paylar, babam durmadan bağırırdı. Annem:

— Dedesiyle pekâlâ yemek yiyor, diyordu. Bağıra bağıra çocuğu aptal ediyorsunuz.

Böyle söyleyince de halalarım:

— Zaten bütün kötülüklerin başı o bunak, diyorlardı.

Nevin annem dedeme böyle söylediklerine çok kızıyor, ama ses çıkartmıyordu. Artık köşkteki herkes birbirleriyle kavgalıydı. Kimi yemeğe gelir, kimi gelmez, kimi odasına kapanıp kocasıyla kavga eder, bazen kimse mutfağa girmezdi.

Yemek vakti geçince Şaban Bey sokağa çıkıyor, yakındaki ahçıdan Büyük Babam'ın yiyeceği gibi yemekler alıp getiriyordu.

Dedem bunlara hiç ses çıkartmıyordu. Akşama kadar evde oturan büyük Enişte:

— Bu batası evde yiyecek yok mu? diye bağırıyordu.

Bir akşam babam onun karşısına çıkarak:

— Kadri Bey, dedi. Herkes odasına çekiliyor, kim yemek yapacak? Yiyip içip kuduran bu köşkün ahalisi kimden hizmet bekliyor? Hangi yolu tutuyorsunuz? İki ablam da elini artık işe sürmüyor. Ben de Nevin'e iş gördürmeyeceğim. Ya herkes çalışır, ya aç kalır.

Bir gün Selma halam baheçde Dedem'i bularak:

— Bana bak Ekrem Bey, dedi. Köşkte kim varsa aç. Artık başımıza bu da geldi.

Dedem:

— Siz kiminle konuşuyorsunuz Selma Hanımefendi, dedi.

Halam:

— Kiminle olacak seninle, dedi.

Dedem:

— Ben sizin neniz olurum? diye sordu.

— Olmaz olası babam.

— Olmaz olası baba, öyle mi? Bana senin gibi evlâdın lü-

zumu yok. Bir daha gelme karşıma. Hepiniz yiyip içip kudurdunuz. Maaşlar cebe, evin eşyası kocalarınızın akrabalarının evlerine, sonra da olmaz olası baba? Benim nezaketimi kötüye kullandınız. Bundan sonra da al benden o kadar.

Halam sözde çok gücendi de hastalandı, odasına kapandı. Ama ikide birde dışarıya uğrayıp anneme saldırmaya başladı. Evin içinde Deniz olmasa muhakkak birbirlerinin saçlarını yolar, yüzlerini tırmık içinde bırakırlardı.

Ama Deniz bir gürültü olunca odadan dışarıya fırlıyor:

— Yiyip içip kuduranlar, diye bağırıyordu. Arsızlar, hırsızlar, saygısızlar.

Ne de olsa on sekiz yaşına gelmiş bir kızdı. Bir delikanlı gibi kuvvetliydi. Hatta bir gün büyük eniştem eline bastonu alarak onun üstüne yürümüş. Deniz onun elinden bastonu çekip almış:

— Aklını başına topla, önce kendini terbiye et, demişti.

Artık Deniz'in kavgalarına babası da karışmıyordu. Çünkü Deniz ne söylerse haklıydı.

Bir gün Belma halam da Dedem'e giderek:

— Baba, dedi. Bu hâlin sonu neye varacak? Bu köşkün içinde herkes birbirini yiyor.

Dedem:

— Bunun sebebini sen düşün Belma Hanım kızım, dedi. Ben bu yuvayı dağıtmamak için ananız öldükten sonra evlenmedim. Anan öldüğü zaman sen altı yaşındaydın. Demek otuz dört yıldır bekâr bir adam olarak yaşıyorum. Keşke evlenseydim. Ama kızlarımın üstüne üvey ana getirmeyeyim diye boynumu büküp oturdum. Hepinizi okuttum yazdırttım. Hepinize piyano ustaları tuttum. Evlendirdim. Bu güne kadar da baktım. Bu yaşımdan sonra benden ne

Deniz, üzerine bastonla yürüyen eniştesinin elinden bastonu almıştı.

bekliyorsunuz? Kocalarınız var. Hâlâ benim sırtımdan geçiniyorsunuz. Bari uslu durunuz. Ben artık başımı dinlemek istiyorum.

Küçük halam:

— Baba, sen ailenin büyüğüsün, dedi.

Dedem:

— Ablan bana ne dedi, biliyor musun? Olmaz olası babası imişim. Haydi kızım, haydi bırakın benim yakamı, dedi.

Küçük halam da gitti.

Bazen komşulardan biri geliyor, Dedem'i bahçede görüyor, biraz sıkılarak:

— Doktor Beyefendi, diyordu. Birkaç hekime gösterdik. Kocam bir türlü iyileşemedi. Bir defa da siz bakar mısınız?

Dedem Şaban Beyden ceketini, bastonunu, âlet çantasını istiyor, beni de yanına alarak yürüye yürüye komşu evlerden birine gidiyordu.

Dedem hangi hastaya bakmışsa onu iyi etmişti. Komşulardan bunun için para almazdı. Bazen Şaban Beyi yollar, baktığı hastanın nasıl olduğunu sordururdu.

Bazen de hastalar bahçeye geliyordu. Sapsarı olmuş, zayıf bir kadan, veya inleye inleye yürüyen bir erkek. Bazen de kucakta getirilen bir çocuk.

Dedem bunlara bakarken beni uzaklaştırırdı. Bahçede ağacın altı sanki muayene odası olmuştu. Ama orada muhakkak büyük bir kolonya şişesi bulunur, Dedem ellerini iyice temizlerdi.

Köşkte artık yemek pişmiyordu. Pişse bile herkes kendisi için bir şeyler pişiriyordu.

Bir gün bakkal, kasap gibi birkaç kişi gelip bir yığın borç

edildiğini söylemişlerdi. Dedem:

— Benim kimseye borcum yoktur, dedi. Bunları ödeyeceğim ama bundan sonra bir kuruşluk borcu da ödemem. Benim hesabıma kimse bir şey alamaz. Kime ne satarsanız parasını ondan alınız.

Böylece ortalık büsbütün karıştı. Büyük enişte bir gün:

— Ekrem Bey, dedi. Bu köşk halkını ben mi besleyeceğim?

Dedem:

— Madem ki anlaşamıyorsunuz, herkes kendi hesabına yiyip içsin, dedi. Siz altmış beş yaşında bir erkeksiniz. Bir karınızı besleyemez misiniz? Bana neye geliyorsunuz?

Büyük enişte?

—Siz elinizdeki parayı burada ev yaptırmaya harcıyorsunuz:

Dedem:

— O benim bileceğim iş, dedi.

— Ben de dava açarım.

— Aman hiç durma.

Bu dava işini konuşmak için salonda toplandılar. Büyük halam dişlerini sıkarak:

— Paraları çatır çatır alacağız, diyordu.

— Abla, dedi. Bu kadarı artık ayıp. Mahkemede size gülerler.

Büyük halam:

— Bizi aç bıraksın, bu yaştan sonra sıkıntı çekeyim, o kendisine ev yaptırsın, yağma yok.

Büyük enişte:

— Ben avukata danıştım. Bunamış diye maaşını bile elinden alacağız. Görecek gününü, dedi.

Ben kendi kendime düşünüyordum. Acaba Dedem bunlara ne yapmıştı da böyle hep onun için kötü şeyler düşünüyorlar.

Annem hiçbir konuşmaya karışmıyordu. Yalnız Deniz kahkahalar atıyor:

— Bunaklar, aptallar, karacahiller, diyordu. Siz kanunları iyi bilmiyorsunuz. Zaten hiçbir şey bilmiyorsunuz.

Küçük halam da dava açılmasını istemiyordu. Ama büyük enişte m Dedem'in en büyük düşmanıydı. Davayı o açmış. Ben o zaman beş yaşıma gelmiştim.

Dedem'e mahkemeden bir kâğıt geldi. Bir sabah beni anneme bırakarak:

— Nevin Hanım kızım, ben mahkemeye gidiyorum. Can'a dikkat edin, Lalabey de yok, dedi.

Annem üzüntü içinde:

— Bey baba, dedi. Çocuğumun üzerine yemin ederim ki ben böyle bir şey olmasını istemedim. Oğlunuz Ömer Bey de istemedi.

Dedem:

— Sağ ol, kızım, dedi.

— Bir avukat tutunuz Bey baba.

— Benim avukata ihtiyacım yok yavrum.

Dedem gitti. Annem arkasından ağladı. O gün çok sıkıldım. İki gün sonra Dedem tekrar gitti. Şaban Efendi kapıya bir otomobil getirmişti. Dedem yalnız gitti. Hava kararırken geldi.

O gidince büyük enişte m işçilere gelmiş:

— Haydi bakalım, paydos, demişti. Bunak muayeneye

gitti. Hiç gündelik alamazsınız.

İşcilere bakan kalfa:

— Beyefendi, dedi. Biz işimizi bırakamayız. Erkem Beyefendi tenbih etti. Rica ederim karışmayınız.

Büyük enişte bağırdı, çağırdı, ama nihayet kalfa:

— Eeee, yeter artık, dedi. Kim oluyorsun sen! Herkesin işine karışma!...

Ben sonradan işittim. Yargıç dedeme avukat tutup tutmayacağını sormuş. Dedem de: "Benim avukata ihtiyacım yok. Çok şükür aklım başımda" demiş, ama büyük enişte'm'in avukatı: "Muayenesini istiyoruz" diye tutturmuş. Yargıç buna lüzum görmediğini söyleyince Dedem: "Bırakınız kimsenin şüphesi kalmasın, istediğiniz hastahaneye yazınız" demiş. İşte bunun üzerine Dedem hastaneye gitmiş.

Aradan günler geçti. Evin çatısı kapandı, kiremitleri serildi, yüzünü sıvamaya başladılar. Pencereler, kapılar gelip yerlerine takıldı. Dedem artık keyifli keyifli seyrediyordu.

Yapı böylece ilerlerken bir yandan da bahçe temizleniyor, dikilecek ağaçlar için çukurlar kazılıyordu. Bahçenin bir tarafına süslü bir çardak yapıldı. Bir takım sarmaşıklar geldi. Bunları saksıları, yahut tahta fıçılarıyla toprağa gömüp dallarını çardağa sardırdılar.

Çardağın içinde artık bir masa ve hasır koltuklar vardı. Biz orada oturuyorduk. Büyük köşkle yeni yapılan köşkün arasında büyük ağaçlar bulunduğu için birbirlerini göremiyorlardı.

Dedem sokağa açılan bahçe kapısının yerine demir bir kapı taktırdı. Duvarların üzerine de demir parmaklıklar kondu. Bunlar benim için çok eğlenceli şeylerdi, ama köşktekiler için öyle değil.

Bazan gündüz bile büyük köşkten çığlıklar geliyordu.

Bir gün babam yapıya geldi. Yorgun argın işten gelmiş, evde kavga olduğunu öğrenmişti.

— Baba, dedi. Müsaade ederseniz ben Nevin'i alıp buradan gideyim.

O konuşurken büyük halam da gelmişti. Bağırıp çağırıyordu.

Dedem onu eliyle susturduktan sonra:

— Bir yere gidemezsin Ömer, dedi. Gidersen büyük köşktekiler hep beraber gider.

Babam:

— Baba, durmadan Nevin'e saldırıyorlar dedi.

— Fazla konuşma Ömer. Yakında şu kulübe tamamlanacak. Böyle edepsizliğe devam ederlerse Nevin'i alırım buraya. Hele şu mahkeme işi bitsin, ben sorarım hesabını.

Sonra içini çekerek:

— Bunca yıl beslediğim damat benim bir zaman için akıl hastahanesine yatırılmamı istiyor. Düşün oğlum, ben bu adamı sipsivri bir erkek olarak aldım. İşe yerleştirdim. Yedirdim, içirdim, yükseldi, memur oldu, nihayet emekliye ayrıldı. Bütün bunları yapmakla düşman beslemişim. Allah büyüktür.

Nihayet bir gün yeniden mahkemeye gidildi. Dedem Şaban Bey'i almadan gitmişti. Güzelce giyinmiş, traş olmuş, bastonunu bile almamıştı.

Bana bir şey söylemedi. Ama o gece babam Nevin anneme:

— Hastahanenin raporu mükemmel, dedi. Yargıç babama gülümsedi. O herifi de hem mahkeme masraflarını, hem avukat masrafını ödemeye mahkûm etti. Enişte bir şeyler söylemeye kalkınca da: Galiba asıl sizin akıl hastahanesine gitmeye ihtiyacınız var, dedi.

Nevin annem

— Zaten yaptığı akıllı bir işi değil, dedi.

Küçük halam da dava açılmasını istememişti. Ama Selma halam hâlâ direniyordu:

— Davayı kazanamazsak hepiniz masrafa katılacaksınız.

Basri eniştem, halama:

— Hâlâ davayı kazanmak ümidinde misiniz? diyordu. Adamcağızın aklı başında. Hepimizden daha iyi düşünüyor. Yargıç bile şaşırdı.

İşte daha büyük mahkemeye müracaat eden büyük eniştem yargıcın kendisini azarlaması üzerine birçok para ödemek zorunda kalınca çok fena oldu.

Ne tarafa, kime saldıracağını bilemiyordu. Belediyeye kadar giderek Dedem'in hastalara yanlış ilâç veren bir bunak doktor olduğunu anlatmış, sözde hastaları korumak istemişti.

Ama işin iç yüzünü çok iyi bilen komşular araştırma yapılırken hep Dedem'in tarafını tutmuş:

— Allah uzun ömürler versin, çok iyi hekim, demişlerdi.

Yavaş yavaş sonbahar geliyordu. Evin bütün işleri bitti, etrafı tamamlanıp temizlendi.

Dedem odasının eşyasını almak için iki hamal getirtti. Önce kitapları taşındı. Sonra yatak odasının takımlarına sıra gelince Selma halam:

— Bu evden başka bir çöp bile alamazsın, bunlar hep anacığımın malı idi, dedi.

Dedem hiç şaşalamadı:

— Anacığın fakir bir kadındı, dedi. Bu eşyanın çoğu bana babamdan kalmıştır. Mademki benim altımdaki karyolayı bile vermek istemiyorsun, bundan sonra ben de yapacağımı bilirim.

Dedem yetmiş yaşında adam o gece bahçedeki bezli sandalyesini ikinci kata çıkarttırarak oraya yerleşti ve geceyi öylece geçirdi. Ama ertesi gün erkenden:

— Nevin, çocuğa dikkat et, dedi.

Şaban Beyle beraber çıkıp gitti. Adamcağız döşemecileri dolaşarak yepyeni bir yatak odası, sonra yemek odası takımı almıştı. Bunları gelen adamlara yerleştirtti.

O gün evin elektriği, suyu da geldi.

Öte tarafta, köşkte kıyametler kopmuş, babamla büyük enişte dövüştü, iki halam da birbirlerine girmişlerdi. Selma halam pencerelerden:

— Al, al, yeni eşya al. Onların hepsi bana kalacak, diyordu.

Bazen bağırtılar duyuluyor, sonra kırılan bir camın şangırtısı işitiliyordu.

Büyük halamın yaptıkları artık annemin de canına yetmişti. Bir gün Selma Hanım onu kovmaya kalkmış.

Annem: Ben kocamın evinde oturuyorum, demişti. Bu zamana kadar her kahrınızı çektim. Ama artık sabrım kalmadı. Babasına saygısı olmayan insan, saygıya lâyık değildir.

Selma halam o akşam eve gelir gelmez babamı karşılayıp yalandan ağlayarak, bire bin katarak Nevin annemin kendisine hakaret ettiğini anlatmış, babam da:

— Nevin böyle bir şey yapmaz, yapsa da sen babana yaptıklarını çekersin, demişti.

Artık herkes birbiriyle dargındı.

Öte yanda, Dedem evin eksik eşyasını alıyordu. Odalara muşamba döşetmiş, çini soba kurdurtmuş, yemek odasına bir divan koydurarak Şaban Bey'e orada yatmasını söylemişti.

Dr. Ekrem Bey, yeni evi için bir takım eşyalar almıştı.

Deniz, lisedeki takıntısını bitirdikten sonra artık üniversiteye devama başlamıştı. Akşamları gelir gelmez küçük eve uğruyor:

— Nasılsın dedeciğim? diyordu.

Sonra ufak tefek işleri çabucak görüyor, çoğu zaman akşam yemeğini Dedemle beraber yiyordu. Zaten büyük köşkte yemek piştiği, başkalarının düşünüldüğü yoktu.

Bir pazar günü, sonbahar güneşinde, balkonda oturuyorduk. Dedem:

— Deniz, dedi. Bu küçük evi yarı yarıya sana ve Can'a vereceğim. Şimdi bu muameleyi yaptırıyorum. Zaten bütün eşya faturasını da senin üstüne yaptırdım.

Deniz : "Sen sağ ol dedeciğim" dedi. "Beni sen okuttun, giydirip kuşattın. Senin bu yaptığın bana yeter."

— Ben böyle istiyorum kızım. Çünkü ben ölür ölmez ortalık karışacak, aza çoğa bakmadan hepsini satacaklar.

— Allah sana uzun ömür versin Dedeciğim.

İşte bundan sonra Selma Hanım açık pencerelerden:

— Hepsi bana kalacak, hepsi diye bağırdıkça deniz:

— Sen hava alacaksın, diyordu.

Bunun anlamını bilmiyorlardı ama Dedem bir gün onu tapu dairesine götürmüş, evi onunla benim üzerime devretmişti.

Küçük evin toprak altında kalan kısmında iki büyük yer vardı. Dedem oraya depo ve kazan koydurmuş, bir de kalorifer yaptırmıştı. Bina çok taze olduğu için rutubetten korkuyor, Şaban Bey'e her akşam kaloriferi yaktırıyordu.

Evin iki basamak merdivenle çıkılan kapısının sağ tarafına bir de doktor tabelâsı koydurdu. Bu tabelâ sokaktan da görünüyor, geçenler bunu yüksek sesle okuyorlardı:

"İç hastalıkları mütehassısı Ekrem Baydar."

Daha önce, araları bu kadar açılmadan, bir akşam yemeğinde, babası Deniz'i azarlamış, kız sofradan kalkarak yukarıya çıkmıştı.

Basri Bey: "Peder," demişti. "Bunlar hep sizin marifetiniz. Bu ahlâksız kıza yüz verdiniz, şımarttınız, işte hepimize karşı geliyor."

Dedem o zaman hiç kızmadan:

— Basri Bey oğlum, dedi. Haydi bu çocukları ben şımarttım diyelim. Ya benim iki kızımla bir oğlumu kim şımarttı? Anaları ölünce küçük yaşta öksüz kaldılar. Onlara acı çektirmemek, onları kıskandırmamak için başlarına bir üvey ana getirmedim. Onları evlendiriceye kadar iyi yetişmelerine çalıştım. Yatılı okullarda okudular. Ayrıca dil öğretmeni, piyano öğretmeni tuttum. Hatırlarsınız, evlendiğiniz sırada daha yumuşak huylu, daha geçimliydiler. İkisi de çok iyi yetişmişti. Zaten ben bir asker adamdım. Bugün burada, yarın başka bir yerde.

Dedemi dikkatle dinliyorlardı. O ağır ağır konuştu:

— Birbirimizi kırmadan konuşalım Basri Bey oğlum. Hakikatleri saklamayalım, ille kendi fikrimizi ötekilere kabul ettirmeye çalışmayalım. Yanlış bir hareketim varsa sizler de bana söyleyiniz. İşi başlangıçtan almak lâzım. Ben aile hayatında şöyle içten gelen bir ilgi duymadım. Rahmetli eşim benimle memleket memleket gezmedi. İstanbul'dan ayrılmadı. Yetişip evlilik çağına gelinceye kadar kızlarımın yüzlerini de pek az gördüm. Ben bu eve para getirmeye, herkesin isteğini yapmaya borçlu bir adamdım sanki. Çalışan bir ırgat. Anaları erken öldü. İkisine de dadılar tuttum. Okullarını bitirdiler. O sırada ben de İstanbul'a döndüm. Üç çocuğumun ayrı odaları vardı. İstedikleri gibi yaşıyorlardı. Ama üçü de kendi içlerine kapalı çocuklardı. İşte bu yüzden

evlenirken önce Kadri Bey'e, sonra size ayrı bir ev açmanızın iyi olacağını söyledim. Doğru mu?

Basri Bey:

— Doğru, dedi.

— Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz, demişler. Elbette bu denenmiş bir işti. Önce Kadri Bey'e teklif etmiş, hatta yeni evlerinde yardım yapacağımı söylemiştim. Bana şu cevabı verdi: "Peder, benim ev geçindirecek param yok. Siz yalnızsınız. Burada koskoca köşk dururken ayrı bir eve çıkmakta mâna yok. Sizi rahatsız etmeyiz. Siz de yalnız kalmazsınız. Mutfak masrafı olarak size parama göre bir yardımda bulunurm...

Kadri Bey masanın öbür ucundan seslendi.

— İstedin mi?

Dedem eliyle işaret edip:

— Sabırlı olunuz, dedi. Ne siz bana para yardımı yaptınız, ne de ben sizden istedim. Tencere kaynıyordu, ev büyüktü. Sonra Belma'nın kısmeti çıktı. Basri Bey'e de ayrı teklifi yaptım. Bana: "Peder," dedi. "Bacanağım burada oturuyor. Köşk müsait. Belma sizin kızınızdır, biz mi fazlayız bu ailede? Hakkı vardı, fakat düşünemedikleri bir taraf vardı damatlarımın. İleride aile yükü başlarına kaldığı zaman şaşalıyacaklardı. Alışmadıkları için büyük sıkıntılara düşeceklerdi. Bunu da kendilerine anlattım. "Öyle bir durum ortaya çıktığı zaman başımızın çaresine bakarız dediler. Birbirlerine bakarak para yardımı yapmadılar. "Bir bizim boğazımız mı fazla?" dediler. Hatta oğlum da aynı düşüncedeydi. Aile geçimi sırtıma yüklendi.

Kadri Bey:

— Para meselesiyse kolay, demişti. Borcumuzu öderiz.

Dedem başını sallamıştı.

— Hayır Kadri Bey. İş parada değil. Asıl mesele üç ayrı ailenin bir arada yaşamasında. Daha Deniz dünyaya gelmeden köşkteki odaları paylaşma davası ortaya çıktı. İki kızkardeş arasında geçimsizlik başladı. Dargınlıkları çekişmeler takip etti. Saç saça, başbaşa geldikleri oldu. Ben şuna, buna kabahat yüklemiyorum. Bugün ailenin durumunu görüyorsunuz. Hepinizin içinde birikmiş öfkeler, yenilememiş hırslar var. Önce Deniz dünyaya geldi, büyüdü, o zaman sizlere rica ettim: "Çocuğun yanında kavga etmeyiniz, birbirinize ağır sözler söylemeyiniz. Çocuk bir ailenin aynasıdır. Çocuk tertemiz duygularla doğar, çevresi onun karakteri üzerinde etkili olur. Bu kızcağıza fena örnek oluyorsunuz. bunu yapmayınız." Bunu söyledim mi, söylemedim mi?

Babam Ömer:

— Söylediniz bana, dedi. Ablalarım da suçu birbirlerinin üstüne yüklediler. Az daha dövüşeceklerdi.

Dedem, "Evet," dedi. Hâlbuki ben suçlu aramıyordum, çocuklara kötü örnek olunmamasını, onların temiz duygularının zedelenmemesini istiyordum. Birbirini yiyen bir ailenin içinde çocuklar nasıl iyi bir insan olarak yetişebilirler? İşte Deniz haksızlıklar karşısında isyan ediyor. Onu bu duruma getiren ailenin geçimsizliğidir. Selma Hanım müşfik bir teyze olacağına kızın her hareketini tenkit eden bir yabancı kadın oldu. Kız ders çalışırken kalkıp iş görmesini istedi. Acaba kendisi bir gün mutfağa inerek bir kap yemek pişirmiş midir? Hayır. Annesi de öyle. Zaten her masrafı ödeyen bir adam var ya. Çocukların okutulması da yine benim üzerime kaldı. Ben Deniz'e mümkün olduğu kadar aile münakaşalarına karışmamasını tenbih ettim. Ama kız köşkteki kavgalardan, bağırtılardan sessizlik içinde ders çalışmak fırsatını da bulamıyordu. Bu kızı kütüphaneye çağırarak orada çalışmasını söylemem şımartmak mıdır? Bu

Can'ı kavganın içinden çekip yanıma almam suç mudur? Ben artık sizlere değil, bu çocuklara acıyorum. Dik başlı, kavgacı ve geçimsiz olacaklar. Sizlerin babanıza, kayınpederinize saygınız var mı ki çocukların saygılı olmasını istiyorsunuz? Şimdi yüzlerinize bakıyorum, beni suçlu çıkarmak için kendinizi güçlükle tutuyorsunuz. Bir aralık hastalandım. Bir hastahaneye giderek kendime baktırmak mecburiyetinde kaldım. Ne kızlarım, ne damatlarım gelip beni yokladı. Yalnızca gittim, yalnızca döndüm.

Dedem'in uzun uzun anlattıkları aklımda kalmadı. Ama Kadri Bey:

— Ben hastahaneye gelmedim mi? diye sordu.

Dedem gülerek:

— Evet, buyurdunuz, dedi. Ama hatırımı soracağınız yerde bana Basri Bey'i şikâyete geldiniz. Kızlarım semtime uğramadı. Köşke döndüm, bir zaman daha istirahata ihtiyacım vardı. Çoğu zaman bir bardak suyu ayağıma getirecek kimse bulamadım. Sesimi duyurabilirsem Deniz'den isterdim. Kız bu durumu görüyor, içerliyor, okula giderken bana uğruyor, suyumu dolduruyor, hizmetçi İkbal'e tenbih ediyor: "Dedem'i yoklamayı unutma, Vallahi seni fena yaparım" diyordu.

İşte çocuk ailedeki aksaklıklar yüzünden isyana başlamıştı. Günlerce kızlarım odama uğramadı. İyileştiğim zaman Lalabeyi buldum, bana bakmasını ondan rica ettim. İşte damat beyler, kerime hanımlar, mahdum bey, bu Deniz dik başlı olduysa aileden aldığı kötü örnekler yüzünden, gördüğü haksızlıklar yüzünden oldu.

Babam:

— Baba, hakkın var, dedi. Bu kadar okumuş yazmış ablalarımın, enişte lerimin bunu anlamaları lâzım. Ama iş çığrından çoktan çıktı. Deniz artık haksızlıklara, vefasızlıklara

dayanamıyor. Dayısı olduğum hâlde bana da çatıyor. Kızıyorum; ama sonradan düşünüyorum, kız haklı.

İşte aklımda kalan olaylar içinde bu da var. Gelelim daha sonrasına. Dedem yeni yaptırdığı küçük evi Deniz'le bana verdikten sonra büyük köşkü de iki kızı ile oğluna vermiş. Tapuda bu işi bitirmiş, ayrı ayrı senetler çıkartarak iki kızına ve oğluna teslim etmişti.

Onlar sevinecekleri yerde kıyametleri kopardılar. Büyük enişte Kadri Bey hemen bir avukata gitmiş, onunla konuştuktan sonra köşke çağırmıştı. Babam bu toplantıya karışmamıştı.

Dedem'in bunadığından, saçma sapan işler yaptığından söz ederek vesayet altına aldırmak için dava açmak istediğini söylemişti.

Hepsi birden küçük evin bahçesine geldiler. Lalabey herkese oturacak yer buldu. Masanın çevresine toplandılar.

Kadri Bey:

"Peder," dedi "sizin yaptığımız bu işler artık zıvanadan çıktı. Buraya bir ev yaptırarak paranızı çarçur ettiniz. Sonra o harap köşkü kızlarınıza ve oğlumuza verip bu işin içinden sıyrıldınız. Ya bankadaki paralar ne olacak?"

Avukat dinliyordu. Dedem:

— Birikmiş param varsa onu da bu küçük eve harcadım, dedi. Benim bankada param kalmadı. Bir emekli maaşım var. Bir de hekimlikten aldığım ufak tefek para var. Benden daha ne istiyorsunuz?

Kadri Bey:

— Bizi aldatamazsın, dedi. Senin paran var. Bizden kaçırıyorsun.

Dedemin canı sıkıldı:

— Param olsa bile kendime aittir, dedi. Onu istediğim

gibi harcarım. Yazıklar olsun sana, otuz beş yıldır beslediğim damat bugün karşıma bu ağızla çıkıyor.

Sonra avukata yaptıklarını anlattı. O kadar güzel konuşuyor, anlattıklarını belgeleriyle öyle tamamlıyordu ki avukat Dedem'in nazikliğine, konuşmasına hayran olmuş, o sözünü bitirince başını eğip düşünmüştü. Davacılar kendisinden bir şey söylemesini beklerken:

— Ekrem Beyefendi, dedi. Bana olayları bu şekilde anlatmadılar. Sizin davranışınız kanuna tamamıyla uygundur. Ben böyle çürük bir davayı üzerime almayacağım.

Kadri Bey:

— Siz almazsanız başka alacak avukat var, dedi. Ne hakkı var küçük evi torunlarına bağışlamaya?

Avukat:

— Kadri Bey, dedi. Ekrem Beyefendi arzu etseydi bütün malını satıp paraya çevirir ve bu parayı istediği gibi kullanırdı. Kimse kimsenin parasına el koyamaz. Ancak şuurunu kaybeden bir insanın vesayet altına alınması mümkündür.

Kadri Bey:

— Ekrem Beyin şuurunu kaybettiği meydanda, dedi.

Avukat:

— Hekimlik yapan, geçen defa davayı kazanmış ve bütün şuuruna sahip olduğu, tam sağlıklı bulunduğu hastahane raporuyla belirtilmiş bir insan olan Ekrem Beyefendi sizin bir takım yanlış düşüncelerle sataşmalarınıza önem vermeyecek durumdadır. Sizlerin böyle düşmanca davranışlarınızı gören bir başka insan her şeyi satar ve sizleri başından atardı.

Kadri Bey:

— Anlaşıldı, dedi. Siz bizim işi kavrayamadınız. Bir başka hukukçu buluruz.

Dedem ayağa kalktı ve:

— Elinizden geleni ardınıza koymayınız, dedi. Ben vicdanlı bir insanım. Her şeyimi sizlere verdim. Çekildim aranızdan. Son yıllarımı başımı dinleyerek yaşamak isterim. Bir emekli maaşımdan başka bir şeyim kalmadı.

Çocukluk işte, bunlar aklımda kaldı. Dedem o gün:

— Allah yardımcınız olsun, dedi. Sizler birbirinizi yiyecek, bu aile ocağını da satıp kira evlerinde sürüneceksiniz. İnsanlar yaptıklarını çekerler.

Böyle dedi ve ağır ağır eve girdi.

Aradan günler geçti. Dava açılmadı, ama büyük köşktekiler Dedem'in dediği gibi birbirlerini yiyorlardı. Kavga dövüş eksik olmuyor, bazen Deniz okuldan dönünce küçük eve geliyor:

— Dede, diyordu. Ders çalışmaya, kitap okumaya yer yok. Bağırıp çağırmalardan, kavga dövüşten başım şişiyor.

Dedem:

— İstediğin zaman gel, istediğin kadar kal, diyordu. Burası Can'la senindir.

Sonra da öğüt verirdi:

— Deniz, annene, babana, büyüklerine karşı dikbaşlılık etme. İşlerine karışma. Onların karakterleri ile seninki arasında başkalık var. Uyuşamaz, anlaşamazsınız.

— Ben buna çalışıyorum Dedeciğim. Ama sizin kadar tecrübeli ve görmüş geçirmiş olmadığm için tepem atıyor. Haksızlıklara dayanamıyorum. İşte bunun için kaçıyorum.

Geceleri babam beni gelip Dedem'in evinden alıyordu. Bazen de salonda toplanıyorlardı. Köşkü satmaya karar vermişlerdi. Köşkün yeri çok güzeldi. Bahçe köşkten çok para ederdi. Babam:

— Acele ediyorsunuz, diyordu. Şimdilik herkes burada barınabilir. Bir iki yıl sonra satılırsa çok daha fazla para elimize geçer.

Ama büyük halam:

— Bir gün daha bu berbat evde oturmak istemiyorum, diyordu. Ben kendi hissemi satacağım. O adam paraları mezara götürecek sanki. Üstelik iki yumurcağı şımartıyor.

Babam: "Bir damla çocuktan ne istiyorsun abla?" diyordu. "Aklı ermez ki babam ona bir şeyler söylesin. Deniz'e gelince, kız artık bu evin gürültüsünden bıktı. Üniversiteye gidiyor, çalışmasına meydan verilmiyor. Kendisini küçük eve atıyor."

Böyle bir anlaşmazlık içinde günler geçerken Dedeme tekrar saldırdılar. Büyük halam çocukları şımartıyorsun diye duvarın üstünden bağırıp Dedem'i rahatsız ediyordu.

Dedem böyle zamanlarda sinirlenmemek için bahçeden içeriye çekilir, yahut da pencerenin önündeyse camı kapatırdı.

Küçük evin işlerini Şaban Bey görüyordu. Deniz erken dönerse hemen mutfağa girer, yemek hazırlar veya kapları yıkardı. Pazar günleri ufak tefek çamaşır da yıkıyordu. Hemen her akşam yemeğe kalıyor, odalardan birinde ders çalışıyordu. Daha sonra ben uyuklarken bazen beni sırtına alır, sokağı geçerek büyük köşke götürürdü.

Annem bir iki defa küçük eve gelmiş:

— Beybaba, demişti. Can sizi rahatsız ediyor. Ama ses çıkarmıyorsunuz diye engel olmuyorum.

Dedem:

— Can, bana can yoldaşı oluyor kızım, diyordu. Ben onu da Deniz'i de doğru yola götürmek istiyorum. Şurada ne kadar ömrüm kaldı ki? Bana hiç bir zararı yok.

Büyük halam bir iki defa beni dövmüştü. Bunun için annem bütün günlerimi Dedem'in yanında geçirmeme göz yumuyordu.

Bazen Belma halam da küçük eve geliyor, Dedem'in yanında oturuyordu. Belma halam daha yumuşak başlıydı. Arada bir:

— Babacığım, diyordu. Biz çok hata ettik. Benim de size karşı suçlarım çok. Ama şimdiden cezamızı çekiyoruz. Bir evin içinde bir baş olmayınca herkes birbirni yer. Ablam hepimize karşı çıkıyor. Koca köşkün değerinden çok aşağıya satılacağından korkuyorum.

Dedem:

— Basri Bey çalışıyor, diyordu. Onun maaşı benimkinden çok daha fazla. Bir kira evine çıkarsanız. Bir karı koca nasıl olsa geçinirsiniz. Zaten bu bir gün olacak. İki kız kardeş anlaşamıyorsunuz. Korkarım yarın öbür gün elektriğiniz, suyunuz kesilir. Kimse elini cebine sokup borcunu ödemeye davranmaz.

Dedemin dediği çok geçmeden çıktı. Önce su kesildi. Herkes bahçedeki kuyudan kendi hesabına su çekmeye başladı. Bu yetmiyormuş gibi kuyunun kovası ve ipi için de kavga başladı. Babam anneme bir iple bir kova aldı. Annem suyu çeker, ipi ve kovayı alıp eve götürürdü.

Daha sonra bir gün köşk karanlıkta kaldı. Elektrik de kesilmişti. Artık herkes eline bir lâmba veya mum alarak öyle dolaşıyordu.

Koca havuzun suyu bitmiş, kırmızı balıklar ölmüştü. Ben bu balıkları çok severdim. Dedem çok üzüldüğümü anlayınca küçük bahçeye, çardağın yanına küçük bir havuz yaptırdı. Şaban Bey gidip kırmızı balıklar aldı.

Ben artık bu balıkları korkutmuyordum. Onları seyrediyordum. Dedem yukarıdaki iki odadan birini kütüphane

yapmıştı. Deniz orada çalışıyordu.

Mutfak geniş olduğu için yemekleri orada yemeye başladık. Dedem, hasta gelirse yemek odasına alıyordu. Oraya bir muayene masası, bir ecza ve âlet dolabı, bir de divan koydurmuştu. Bu divanın üstünde Şaban Bey yatıyordu.

Yavaş yavaş havalar soğudu. Bir gün bir de baktık ki, bahçedeki çam ağaçları, sakız ağacı, erik ağaçları kesiliyor. Bunların da kavgası çıktı. Herkes odununu odunluk yaptığı odalardan birine taşıyordu.

Ağaçlar kesilince köşkün yanı açılmış, dedemin küçük evinden büyük köşk görünmeye başlamıştı. Dedem duvar dibine bir sıra ağaç diktirmişti; ama bunlar daha boylanmamışlardı.

Artık ben Dedem'in evinde kalıyordum. Buna annem de babam da ses çıkartmıyorlardı.

Hava iyice soğumaya başlayınca Deniz bir akşam eşyasını alarak küçük eve geldi:

— Dede, dedi. Köşk buz gibi. Çalışmaya imkân yok. Zaten elektrik de yanmıyor. İzin verirseniz ben kütüphanede yatayım.

Dedem:

— Sakın darılmasınlar yavrum! dedi.

Deniz:

— Canı isteyen darılsın, dedi. Buz gibi evde, karanlıkta ne diye oturayım. Size de bir ziyanım dokunmaz.

Deniz ablam kütüphanede yatmaya başladı. Kalorifer yanıyordu, her taraf sıcaktı. Pencereler buğulanıyordu. Çok geçmeden kar da yağmaya başladı. dedem pencerenin önünde oturup karları seyrederken içini çekerdi.

Bir pazar günüydü. Dedem'in odasında oturuyorduk. Deniz ütü yapıyordu. Dedem:

— Sesleri çıkmıyor kızım, dedi. Ne yapıyorlar bilmem ki?

Deniz:

— Düşündüğün şeye bak Dede, dedi. Ne halleri varsa görsünler. Paraları mı yok, yoksa sokakta mı kaldılar? İnatlarından bir kucak odun almıyorlar.

— Hasta olacaklar...

— Kendi suçları.

— Orası öyle ama kızım ben bu zamana kadar hep etrafımdakileri beslemişim. Alışmışım buna.

— Talihsiz bir adammışsın dede. Son zamanlarında hiç rahat ettirmediler seni.

Dedem içini çekerek:

— Bu hep böyle oldu kızım, dedi.

Sonra ütünün fişini prizden çekerek karşısına oturan Deniz'e anlatmaya başladı:

— İnsanlar yalnız doğar ve yalnız ölürler kızım. Bir çocuk çırılçıplak dünyaya gelir. Bakılır, büyür, kazanmaya başlar. Ömürü yettiği kadar yaşar, sonra bir gün ölür. Yalnız doğduğu gibi, yalnız da ölür, yalnızca çekilip gider. Ama yaşadığı kadar etrafında sevdiği annesi, babası, daha sonra eşi, çocukları vardır.

Benim için böyle olmadı kızım. Ben doğdum, anacığım ben daha iki aylıkken ölmüş. Babam bana baktırmak için başka kadınla evlendi. Ama bu kadın, bu ikinci ana bana hiç bakmadı.

Önüme biraz yiyecek koyar, boş bir odaya kapatırdı beni. Evin içinde, bu koca köşkün içinde bir üvey anam, bir hizmetçi, bir ahçı, bir de ben vardım.

Arandığımı, okşandığımı hiç bilmem. Boş odada pencereden bakar, geçen kuşlara, kedilere seslenir, heyecanlanır, ellerimi çırpardım. Ama kuşlar, kediler bana karşılık ver-

mezlerdi. O boş odada saatlerce, bazen bütün gün yalnız kalırdım. İşte bu küçüklük yıllarımda bende insanlardan bir çekinme huyu kaldı. Artık babam da bana yavaş yavaş yabancı bir insan oluyordu. Zannediyordu ki, bana bakılıyor, besleniyorum, uyutuluyorum.

Hayır, bana bakmıyordu üvey annem. En küçük bir suçum olursa beni maşa ile döverdi. Benim için ağlamak da yasaktı. Ağlarsam maşa ağzıma da inerdi.

Göz yaşlarımı içime yedirir, hıçkırıklarımı avcumla ağzımın içinde boğar, maşanın verdiği acıları dişimi sıkarak yenmeye çalışırdım. İşte böylece ben yalnız büyüdüm. Üvey anne elinde yalnız babam da ne olsa bir erkekti. Üvey annemin sözlerine inanırdı. Zaten başında bin türlü dert vardı, beni nereden düşenecek. Tamam mı tamam.

Dedem içini çekerek anlatıyordu.

İşte küçüklüğüm böyle geçti. Ben ilk okulu bitirdiğim sırada üvey annem de öldü. Kaldım bir hizmetçinin eline. İşte o zaman babam beni askerî ortaokula yazdırdı. Bir gün evden çıktım, artık askerlik hayatına, okul hayatına daldım.

İlkokulda da çekingenliğim, yalnızlığım yüzünden arkadaş edinememiştim. Koskoca bahçede, koskoca sınıflarda yapayalnız olduğumu sanırdım. Ben sokulmadığım, sokulmaya alışmadığım, arkadaşlarımdan çekindiğim için onlar da beni oyunlarına almazlardı.

Askeri okulda da böyle oldu. Dershanelerde, yemekhanelerde, yatakhanelerde hep yalnızlık duyardım. Herkes hafta sonunu bekler ve sevinçle çıkarlardı. Babam beni okula bekâr yazdırdığı için ben çıkmazdım. Sınıflar boşalır, yataklaneler boşalır, bütün okul boşalır, nöbetçilerden, birkaç bekâr arkadaştan başka kimse kalmazdı.

Kalan çocuklar başka şehirlerden geldikleri için evlerinden onlara mektup gelirdi. Bazen posta paketi de yollarlar-

dı. Bunları sevinçle açar, dikkatle saklar, sonra mektuplar yazarlardı.

Bir bayram günü izin alarak köşke geldiğim zaman babamı evde bulamadım. Hizmetçi çıkıp gitmişti. Kapı kapalıydı. Şu bahçede tek başıma oturdum. İki saat kadar bekledim. Ne gelen var, ne giden. İçime yalnızlığın acısı çöktü. Kimse benimle ilgilenmiyor. Kimse beni beklemiyor. Hâlbuki içimde insanlara karşı sonsuz bir sevgi var. Ama işte okula dönerken köprünün üstünde insanlara bakıyorum. Hepsi kendi havalarında. Sel gibi akıp geçiyorlar. Köprünün korkuluğuna dayanarak denize ve insanlara bakan bu küçük askerle kim ilgilenecek?

İşte okuldayım. Nöbetçi subay:

— Niye döndün Ekrem? diyor.

— Babam bir yere gitmiş efendim.

— Başka kimsen yok mu?

— Hayır efendim.

İşte böyle. Ne mektup, ne haber, ne arayıp soran. Daha sonra bir iki defa daha gittim. Babamı bulduğum oldu. Bana:

— Nasılsın bakalım Ekrem, dedi. İyi görüyorum seni.

İşte bu kadar. Babam beni üvey ana eline teslim etmekle çoktan gözden çıkarmış, harcamıştı. Daha sonra askerî okula da yazdırmıştı. Daha ne isterim.

Ne derslerimle ilgilenen, ne sınıf geçmeme sevinen var.

İkinci yıl öğrencilerden bir kısmını seçerek başka şehirdeki okula gönderdiler. Aralarında ben de vardım.

Kendi içime kapandım. Kendimi derslere verdim. Çok çalışkanlığım yüzünden liseden sonra askerî tıbbiyeye girmem mümkün oldu. İstanbul'a dönmüştüm. Okulun verdiği elbiseyi giyer, okulun verdikleri ile yetinirdim.

Bu arada hiçbir yakın arkadaşım olmadı. Zaman zaman kendime candan bir arkadaş bulmak için çalıştığım oldu. Ama arkadaşlarım belki beni soğuk karşıladı, belki de ben en küçük bir şeyden kırılan bir genç olmuştum.

Ben Tıbbiye'den mezun olurken babam öldü. Arkasında koskoca bir köşk bıraktı. Ona da babasından kalan bu köşkte antika eşya çoktu.

İhtiyar bir hizmetçi kadın tuttum. Pek işten anlamıyordu; ama hiç olmazsa köşkü bekliyordu.

O koca köşke gidip bir gece geçirdiğim zaman yalnızlıktan hemen hemen ürkerdim. On beş odalı konakta, en alt katta yatan ihtiyar hizmetçiden başka kimse yok.

Rüzgâr eser, gürültü yapar, kargalar bağırır, ceviz ağaçlardan ceviz kopartır, kuşlar asmanın üzümlerini didiklerlerdi.

Ben evde kaldığım günlerde bir pencere önünde otururak bu hayvanları seyrederdim. Onları ürkütmekten korkardım. Sessizlik, kimsesizlik içinde bunlar da bir varlık sayılırdı. Ama benimle konuşmaz, benim üzümlerimi yediklerini, benim cevizlerimi aşırdıklarımı bilmezlerdi.

Hastahane hayatım sıkıntılı geçti. Daha sonra artık beni o şehirden bu şehire tayin etmeye başladılar. Yaşım epeyce ilerlediği için bir kızla evlendim. Ama bu kız benimle şehir-şehir gezmedi. İstanbul'da, köşke yerleşti. Akrabasını başına topladı. Ayda bir mektup yazardı. Benimle hemen hiç ilgilenmezdi. Yazdığı mektup da gönderdiğim parayı aldığının haberi olurdu. Ne içten gelen bir tatlı söz, ne yumuşak bir kelime... Benim aradığım içtenliğin hiçbiri bu kadında yoktu.

Çocuklar dünyaya geldi. onları elimden geldiği kadar iyi yetiştirmeye çalıştım. Evlendirdim, sizler de dünyaya geldiniz. Ama bu kalabalık evde ben daima tek başıma, yapayal-

O koca köşkte korkunç bir yalnızlık vardı.

nız kaldım. Kimseden içtenlik, kimseden bir sevgi görmedim.

Deniz kıpkırmızı olarak:

— Çok üzgünüm, Dede, dedi. Ben hep sizden iyilik gördüm. Bugüne kadar size, bir teselli bile veremedim.

Dedem:

— Yavrum, dedi. Sen ve Can, benim sol yıllarımın en büyük tesellisi oldunuz. Senin sağlam ve çok iyi bir karektere sahip olduğunu biliyorum. Bu perişan aileden senin gibi dosdoğru düşünen bir kızın yetişmesi beni şaşırtıyor.

— Ben sizin öğütlerinizle yetiştim Dedeciğim.

— Sana ve daha pek aklı ermeyen Can bir dereceye kadar bana yalnızlığımı unutturuyorsunuz. Bu benim son günlerimin bir mükâfatı, bir armağınıdır.

— Sen sağ ol Dedeciğim.

Deniz ortaokuldayken keman dersi alıyordu. O zaman ben pek küçüktüm. Fakat halamızın bir gün Deniz'in kemanını kırıp pencereden attığını hatırlıyorum. Kızcağız boş odalardan birinde keman dersine çalışırken sanki çok fazla gürültü oluyormuş gibi:

— Bu şımarık kızın bu gıygıyından başım şişiyor, diyordu. Bari bir şey yapacağı olsa.

Keman kırıldıktan sonra Deniz bu hevesini bırakmıştı. Ama küçük eve yerleşince bir gün:

— Dedeciğim, dedi. Bana keman dersi aldırmıştınız. Çok hevesim vardı. Biliyorsunuz Halam kemanı kırdı. Şimdi müsade ederseniz ben bir keman alacağım.

Dedem:

— Epeyce de ilerlemiştin, dedi. Hemen bir keman alalım.

— Dedeciğim bana verdiğiniz paradan epeyce artırdım.

Ben alabilirim.

— Nasıl istersen öyle yap yavrum. Ama çekinme, aldığına göre iyi bir şey olsun.

Bir akşam, Üniversiteden dönüşte Deniz bir keman kutusu getirdi. Derslerini bitirdikten sonra bir tarafa çekilerek eski öğrendiklerini tekrara başladı.

Dedem pek duygulu bir adamdı. Hekimlik gibi ağır bir iş tuttuğu hâlde edebiyattan, resimden, müzikten çok anlardı. Kendi kızlarına ayrı ayrı piyanolar almıştı ama iki halam da emeklerinin karşılığını vermedikleri gibi yabancı dil öğrenmeyi de başaramamışlardı.

Köşkün bulunduğu yer Çamlıca yakınlarında ve çevresi epeyce tenha bir yerdi. Bahçenin karşısında sonradan yapılmış birkaç apartman ve daha aşağıda tahta evler vardı. Bunların çoğu emekli insanlarındı.

Uzaktan denizi, Adaları, İstanbul'un bir kısmını görebiliyorduk. Dedem çoğu zaman ikinci katın bir penceresinin önünde oturur ve uzakları seyrederdi.

Bazen bir iş için odaya giren Lalabey'e sesleniyordu:

— Şu hâle bak. Şu baba ocağına bak. Ne bahçede ağaç kaldı, ne pencerede cam. Gece oldu mu karanlık bir baykuş yuvasına benziyor. Burada eskiden kışların bile ayrı bir zevki vardı. Çam dalları kolkol kar yüklenir, saçaklardan buzlar sarkar, fakat çini sobalar yanar, pencereler içerden buğulanırdı.

Şaban Efendi:

— Kıymetini bilmedikleri için böyle oldu efendim, diyordu. Siz üzülmeyiniz. Hepsini kızlarınıza verdiniz. Vazifenizi sonuna kadar yaptınız. Paraları var, istedikleri yerde oturabilirler.

Bazen Dedem bana da dert yanardı:

— Can, annen baban için üzülüyorum. Soğukta, karanlıkta oturuyorlar. Çağırdım, gelmediler.

Ben de artık büyük köşke gitmiyordum. Üşür, hasta olurdum. Annem, babam ara sıra geliyor, dedemin elini öpüyor, beni seviyor, sonra gidiyorlardı.

Kışın sonlarına doğru bir akşam Babam Ömer, dedeme geldi.

Baba, senden fikrini almak istiyorum. Enişte Kadri Bey ablamı çok zorluyor. İlle köşkteki hissesini sattırmak istiyor. Bu yüzden her gün kavga ediyorlar. Basri Bey satılmasına razı değil. Ben de istemiyorum, dedi.

Dedem:

— Bu iş benden çıktı Ömer, dedi. Nasıl isterseniz öyle yapınız.

— Sen bana düşünceni söyle baba.

— Pekâlâ bir köşktü oğlum. Sağlamdı ama cam çerçeve bırakmadınız. Dikkat ediyorum, ışık yanarsa ancak alt katta yanıyor. Anlaşılıyor ki dam da akmaya başladı. Kadri Bey aza çoğa bakmaz, satar. Ablanın fikri ne?

— Konuşmalarından anlıyorum ki Kadri Bey'in şehirde bir ev alacak kadar parası varmış. Ablam sıksık bana: "Köşkün satılmasına razı olmayınız," diyor. Ablam budalaca köşkten aldığı kristal takımları, antika eşyayı, bir çok halıyı Kadri Bey'in kardeşinin evine yollamış. Ama Kadri Bey onları satmış.

Babam anlatıyordu:

— Ablam enişteme, benim adıma bir ev al, o zaman köşkteki hissenin satılmasna razı olurum, diyor.

— Akıllıca bir iş olur bu.

— Ama Kadri Bey yanaşmıyor. Hissesini satmazsa ablamdan ayrılacakmış.

Dedem susuyordu.

Bir iki gün sonra büyük halam eve geldi. Şaban Efendi onu yukarıya aldı. Dedem oturduğu yerden:

— Buyurun Selma Hanım, dedi.

Bir başkası olsa onu eve almazdı. Dedem sakin, yumuşak başlı bir insandı.

Halam, Kadri Bey'i anlattı ağladı, söyledi ağladı. Sonra da dedemden fikir istedi.

Dedem:

— Selma Hanım, dedi. Bu adam öteden beri bencil bir insandı. Eğer size karşı bir sevgisi olsaydı bu zamana kadar size bir ev tutar, rahat yaşamınızı temin ederdi. Ama o başkalarının sırtından geçinmeye alışmış. Öteden beri çekişmelerinizden anlıyorum ki, birbirinize karşı sevgi ile bağlı değilsiniz. İnsanlar yaşlandıkça karıkoca olsalar da artık birbirine karşı kardeşce bağlanırlar. İkinizde de bu olmadığına göre köşkteki hissenizi satıp ona kaptırmanız akılsızlık olur.

— Doğru düşünüyorsun baba. Ama ben ne ile geçinirim?

— Şimdiye kadar ne ile geçindiniz Selma Hanım? Hiç olmazsa başınızı sokacak bir yeriniz var. Şurada ne kaldı? Ben ölünce devlet size yetim maaşı bağlar. Olmaz olası babanızın ölüsü de sizin için para demektir.

Büyük halam yavaş yavaş kendi haksızlıklarını anlıyordu.

— Bu hâlimde beni azarlamayınız baba, dedi.

Akşam pek yakın olduğu için Deniz gelmişti. Odaya girer girmez Halamı görünce kızardı:

— Hoş geldiniz Teyze, dedi. Dedemi öptükten sonra odadan çıkıp gitti. Halam Şaban Bey'in pişirdiği kahveyi de içtikten sonra gitti.

O günlerde salgın bir hastalık vardı. Soğuklar çekilmediği için dedem pek dışarı çıkmak istemiyordu. Ama bazen kapıya bir otomobil geliyor, adamcağızı alıp götürüyorlardı.

Hastadan döndükten sonra üstünü başını değiştiriyor, elini, yüzünü iyice temizliyor, bir zaman beni yanına sokmuyordu. Çamlıca gibi bir yerde hekim ne arasın? İş bir Dedem'e kalıyordu. Bazen gece yarısı bile bir bekçi ile bir hasta sahibi geliyor, adamcağızı yatağından kaldırıyorlardı.

Dedem yine sağlam bir adammış ki bu sıkıntılara, bu soğuklara dayanıyordu.

Nihayet mart ayı geldi. Küçük evin bahçesine dikilen fidanlar çiçek açmaya ve mini mini yapraklar belirmeye başladı. Yine yağmur yağıyordu ama Dedem:

— Kışın sonu geldi, diyordu. Sağ olana ne mutlu.

Ben altı yaşımı bitirdim. Yediye bastım. O zaman Dedemin isteği ile babam beni ilkokula yazdırdı. Sabahları deniz ablam beni okula götürüyordu, akşamları da ya annem, ya da Şaban Efendi gelip beni okuldan alıyordu.

Dedem bundan çok memnundu. Derslerim ağır değildi, ama yine Dedem, akşam kahvaltasını yaptırdıktan sonra bana verilen dersleri yapmamı istiyordu.

Ben de Deniz ablam gibi kütüphane odasına çalışıyordum. Artık her şeye aklım daha çok eriyordu.

Bu arada büyük Halamla Kadri Bey'in ayrılık davaları sürüp gidiyordu. Nihayet ayrıldılar. Kadri Bey'in emekli aylığından halama ayda beş yüz lira nafaka bağlandı.

Bazen annem dedeme geliyor, ağlıyor:

— Ne garip, diyordu. Ben Selma Hanım'ın yuvasını yıkmışım. Hâlbuki yıllarca ezilen, söz altında kalan, hepsine hizmet eden benim.

Dedem:

— Seni iyi bilirim yavrum dedi. Sen el kızısın, fakat hepsinde daha fedakâr ve vefalısın. Şu iki çocuktan sonra sana karşı büyük muhabbetim vardır. Oğlumdan da ilerisin. Rica ederim. Selma Hanım'ın kusuruna bakma. O kendi huysuzluğunun cezasını buldu. Bir insan hayatta yenilince kime çatacağını bilemez.

Nevin annem biraz ferahlayıp gitti.

Belma halam da sıksık eve geliyor, ama sadece dedemin hatırını soruyor, dedikoduya karışmıyordu.

Baharla beraber köşkte yavaş yavaş bir yakınlaşma, bir uzlaşma başlamıştı. Annemle Belma halam daha iyi anlaşıyorlardı.

Köşkün çok büyük bir mutfağı vardı. Sıra sıra kömür ocakları bana sebepsiz bir korku verirdi. Bir de bacanın altında kazan konulan ocak vardı ki bacası üç katın boyunca çıktığı için ağaçların hışırtısı, rüzgârın sesi bu bacadan duyulurdu. Yanında da bir çamaşırhane vardı.

Mutfağın yanındaki yemek odası, daha önce de anlattığım gibi duvarları resimlerle doluydu. Bir tarafında yapma kayalarla bir küçük havuz vardı. İlk hatırladığım sıralarda bu kayalardan ince ince sular akar, havuza giderdi.

Yapma kayaların üzerinde gölgede yaşayan, güneş istemeyen yeşil yapraklı bitkiler vardı. Bunlar bazen mavi mavi çiçek açarlardı. Havuzun ön tarafı camdı. Daima temiz tutulur, camın arkasındaki kırmızı balıkların oynaştığı görülürdü.

Orada balıklar bulunduğu için evin kedilerine yemek odasına girmek yasaktı. Tavanda zincirle asılı büyük bir lâmba vardı. Sonradan Dedem buna elektrik donatımı yaptırmış. Bütün yemek odasını şıkır şıkır aydınlatır, büfedeki kristal takımlar pırıldardı. Mutfakla bu yemek odasının ara-

sında bir pencere vardı. Hizmetçiler oradan, içeride sofraya hizmet edenlere yemek verirlermiş.

Ben o zamanlara yetişmemiştim. Ama resimleri, merak ettiğim şeyleri dedeme sorardım. O da bana anlatırdı.

— Bak Can, benim de dedem vardı. Dedemin zamanında sofraya hizmet edenler sıra ile duvarın dibinde dururlardı. Orada sandalyeler vardı, dedem ayakta duranlara seslenir: Kızlar, otursanıza, siz ayakta duruken yemek boğazımda kalıyor, derdi. Ama sofraya hizmet edenler terbiyelerini bozmaz. Afiyet olsun beyefendi, Müsade ediniz biz vazifemizi yapalım, derlerdi. Hiç unutmam, biz yemekten kalkınca yemek odası onlara kalır, saatlerce bu sofranın başında bizim yediklerimizi yer, güler, söylerlerdi.

Dedem içini çeker hizmetçilerinin adlarını sayardı:

— İki tane ihtiyar Çerkes kadın. Üç tane Arap halayık. Ama bunlar etli, canlı, çok temiz ve hanımefendi kılıklıydılar. Sonra köyden gelmiş hizmetçiler vardı. Yavaş yavaş dilleri düzelir, terbiye öğrenir, yemeği elleriyle bir kaptan yiyenler daha sonra çatal, bıçak kullanır, ağızlarını şapırdatmazlardı. Ahçılarımız da çok usta, becerekli kimselerdi. Bazı büyük konaklarda ziyafet yapılacağı zaman bizden ahçı isterlerdi.

Dedem anlatırken ben sorardım:

— Ziyafet ne demek?

— Ziyafet şölen demek.

— Şölen ne demek?

— Misafir çağırıp onlara güzel yemekler vermek demek.

— Konak ne demek?

— Konak zengin ve hatırlı kimselerin oturduğu büyük ev demek.

— Burası da konak mı?

— Hayır, burası da konak kadar büyük ama buna köşk derler.

Dedemin anlattıkları bir bir aklımda kalmıştı. Daha sonra bir gün ona sormuştum:

— Dede dağ dağ üstünde olur mu?

— Olur Can.

— Sen ev ev üstünde olmaz diyorsun?

— Büyüklerimiz öyle söylemişler.

— Ne demek bu?

— Bir büyük evde dört beş ailenin oturması demek. Böyle kalabalık bir ailede herkesin huyu değişik olur. Aileye gelinler, damatlar katılır. Kıskançlıklar başlar. Bunun için atalarımız, ev ev üstüne olmaz, demişler.

— Onun için mi halalarım, enişte lerim hep kavga ediyorlar?

— Evet Can.

— Ama Dedeciğim koskoca evde tek başına oturulur mu?

— Oturulmaz ama insan yalnızlığa katlanmalı. Her küçük aile kendisine bir ev açarsa hem kavga çıkmaz, hem de kendi başlarına kalıp idare ederler.

Ben çok küçük bir çocuk olduğum hâlde Dedemin ne sıkıntılar çektiğini, kavgalara, çekişmelere ne kadar üzüldüğünü biliyordum.

Büyüklere ben de de kızmaya başlamıştım. En çok dedemi üzdüklerine kızıyordum. Deniz ablam bana örnek olmuştu. İyi mi, fena mı? bunu da ayırt edcek kadar büyük değildim. Benim adım Can'dı. Ama Selma Hanım bana hep piç kurusu, diye seslenirdi. Belma Hanım da: Yumurcak, derdi. Belma halam, Selma halam kadar fena değildi. Ba-

zen beni sever, okşar, hatta ortalıkta bir kavga başlayacağını anlayınca beni merdivenlere kadar götürür: Haydi sen Dedenin yanına çık, derdi.

Bir gün, pek az hatırlıyorum. Köştekilerin hepsi bir yere gitmiş, bir hizmetçi ile bir Selma Hanım kalmıştı. Ben annemi arayıp ağlamışım. Selma Hanım beni susturmak için çamaşırlığa götürmüş, bir güzel dövdükten sonra oraya kapatmış. Hizmetçi beni oradan çıkarmış: Hanımefendi, çocuk korkudan sarılık olacak! demiş.

Onun böyle söylemesine karşılık Selma Hanım onu kovmuş. Ama annem, babam işi haber alınca Selma Hanıma çatmışlardı.

İlkokulun ikinci sınıfına geçmiştim. Artık sekiz yaşımdaydım. Kendi başıma yokuşu inip okula kadar gidiyor, akşamları da yine yalnız dönüyordum.

Dedem, Şaban Efendi, Deniz ablam, ben küçük evde oturuyorduk. Büyük köşk gittikçe viranlaşıyordu, saçaklarından tahtalar kopuyor, olukları sarkıyor, üst katın camlı pencereleri alt kata alındığı için, bu boş kalan pencere yerlerinden köşkün üst katına kargalar, baykuşlar giriyordu.

Bazen akşam karanlığında veya gece yarısı bir baykuşun öttüğünü duyardık. Deniz ablam bu sesten çok sinirlenirdi.

Dedem: "Baykuşlar harap evleri severler," derdi. "Varsın ötsün."

Bir gece yeni yatmıştık. Bir son bahar gecesiydi. Köşkle Dedemin evinin arası pek uzak olmadığı için, kapalı pencerelerin arkasından duyduğumuz çığlıklarla uyanmıştık.

Ben ilk defa bir yangın görüyordum. Pencereden baktığım zaman alt katın pencerelerinden dumanla karışık alev dilleri yükseliyordu. Bahçe, komşularla, yangını görüp gelenlerle dolmuştu.

Babam elleri yer yer yanık bir hâlde Nevin annemi zorla

bizim oturduğumuz küçük eve getirmiş:

— Baba, o yaptı, o iş sahibi ettiğin, bunca yıl beslediğin Kadri yaptı bu işi, diyordu.

Beni yangın yerine yollamadılar.

Annem:

— Hiçbir şeyimiz kalmadı, hepsi yandı, diye ağlıyordu.

Deniz ablam:

— Üzülme yenge, diyordu. Canını kurtardığın yetişir. Oğlun, kocan, kendi canın sağ olsun. Her şey yerine gelir, ama can yerine gelmez.

Dedem bir şey yapcakmış gibi bahçeye çıkmak istiyordu. Fakat babam onu bırakmadı.

— Baba, diye bağırdı. Nereye gidiyorsun, ne yapacaksın?

Dedemin ağladığını ilk defa görüyordum.

— Ömer, Ömer, köşk yanıyor, baba ocağı yanıyor.

— Evet, yanıyor, anladık. Sen sağ ol.

— Ben bugünleri de mi görecektim?

— Senin için üzücü ama ne yapalım.

Dedem açık bir pencerenin önünde, üst katlar çöküp alt katın üstüne yığılıp yangın daha fazla alevlenip kara dumanlar yükselerek, sonra da yağlı boya tahtalar çıra gibi tutuşup alevler gök yüzünü kıpkızıl edinceye kadar bekledi.

Sonra o korkunç ateş karardı. Bahçeye giren itfayenin sıktığı sularla ancak birkaç kararmış direği söndürdü.

Dedem ağlamaktan kızarmış gözlerini başka taraflara çevirdi. Deniz bana da işaret etti. Dedemin yanına gittik. Deniz boynuna, be de dizlerine sarıldım. Deniz: Sen sağ ol, Dedeciğim, dedi.

Köşkün yandığını gören Ekrem Bey dışarı çıkmak istiyordu.

Dedem ikimizi de okşadı.

Selma Hanım'ı altkata getirmişlerdi. Elleri, saçları yanıktı. Yüzü korkunç bir durumdaydı. Bir komiser gelmişti. Selma Hanım ve Belma Hanım kocası komisere anlatıyorlardı:

— Akşam üstü Kadri Bey gelmişti. Kavga ettik. Ben size yapacağımı bilirim, dedi. Çıkıp gitti.

Selma Hanım üst tarafını anlatıyordu:

— Bunca yıl babamın evinde yiyip içtikten sonra ayrıldı. Bana beş yüz lira nafaka vermek ona ağır geldi.

Selma Hanımı Dedem de muayene etti. Yanıkları epeyce derindi. Ertesi gün Belma halamla babam ve Basri eniştem bir otomobil getirerek onu hastahaneye kaldırdılar.

Komiserle bir polis tekrar yangın, yerine geldiler. Soruşturma yapıldı. Daha sıcak olan yangın yerini dolaştılar. Bahçede otların içinde bir gaz şişesi buldular. İçinde daha birparça gaz vardı. Komiser emniyet memurunu çarşıda dolaştırdı. Kadri Bey'in akşam karanlığında bir bakkaldan gaz aldığı anlaşıldı, sonra bahçede, otların arasında bir de çakmak bulundu ki bunun Kadri Bey'e ait olduğunu herkes bilirdi.

Tutanak yapıldı, herkes imzaladı. Komiserle emniyet memuru çekilip gittiler.

Dedem köşkü iki kızı ile Babama vermişti. Bu harap köşkten bir şey beklediği yoktu. Ama onun unutamadığı anıları vardı.

Dedem bu anıları ile uğraşacak durumda değildi. Ortanca halam iki gün küçük evde kaldıktan sonra Basri Beyin annesinin evine gittiler. Oraya yerleşebilirlerse Deniz'i de alacaklardı.

Bu işle uğraşırken hastahaneden haber geldi. Büyük halamı çıkartıyorlarmış. Dedem, Babama:

— Ablana bu evde bakılamaz, dedi. Onun işi hastahanelik. Pansumanları çok güç. Orada iyileşmesi lâzım.

— Ne yapabiliriz Baba?

— Hele bir düşüneyim.

Dedem biraz düşündükten sonra:

— Deniz, dedi. Gel buraya.

— Buyurun Dedeciğim.

— Sana bir mektup yazacağım, onu alıp bir doktora götüreceksin.

— Peki Dede.

Dedem, Deniz'in yazı masasına oturdu. Bir mektup yazdı. Deniz'e verdi.

— Oku bakayım şunu.

Deniz mektubu okudu:

— ***"Kardeşim Rıfat, Benim kızımın başından bir kaza geçti. Vücudu yanık içinde. Yattığı hastahane çıkarmak istiyor. Onu hemen iyi bir hastahaneye yatır, iyi bakılsın. Gözlerinden öperim."***

Dedem bu mektubun altına bir de imza atmıştı. Babam:

— İlâhi baba, dedi. Bu mektupla iş olur mu? Eski arkadaşların seni çoktan unuttular bile. Kimse kimsenin işi için kolunu kıpırdatmaz. Kızı boşuna yolluyorsun. Zaten aksi kız. Kalkar kavga eder.

— Deniz yapmaz bunu. Dedesinin hatırını kırmaz. Doktor Rıfat da iyi çocuktur. İnşallah huyu değişmemiştir.

Babamın hiç ümidi yoktu. Üniversite daha açılmamıştı. Deniz ablam mektubu alıp gitti. Aradan saatler geçti, hava

epeyce soğuduğu için dedem bahçeye çıkamıyordu. Ben okula gittim, akşama doğru döndüm, Deniz ablam hâlâ ortada yok. Dedem:

— Bu kız nerede kaldı, diyordu.

Nevin Annem:

— Belki Basri Beylere gitmiştir, dedi.

— Gitse de gitmese de kalmaz, gelirdi:

Hava kararırken Deniz geldi.

— Karnım aç, dedi. Oraya koş, buraya koş. Ayaklarıma kara su indi.

Dedem kız bir soluk alsın diye bir şey sormuyordu. Annem, Deniz'e çayla gevrek getirdi. Kız:

— Sağ ol yengeciğim,dedi.

Deniz bir yudum çay aldıktan sonra:

— Dede, dedi. Tamam.

— Anlatsana deniz.

— Tamam dedik ya.

Dedem başını salladı. Deniz ağzındaki lokmayı yuttuktan sonra:

— Rıfat Bey'in çalıştığı hastahaneye gittim, dedi. İzinliymiş adam. Adresini alırsın, gidersin evine. Mektubu okur başını sallar. Doktor Ekrem ha? Bizim Ekrem. Sen nesi olursun? "Torunu" "Hasta olan kim?" "Kızı" Adam kalkar giyinir, bir taksi tutar. Yallah hastaheneye. Koğuşları dolaşırız, bakarız yüzü gözü sarılı, elleri sarılı birisi bir hastanın yatağına oturmuş. Gözleri kapıda. "Merhaba teyze" diyorum. Yüzüme şaşkın şaşkın bakıyor. "Doktor Bey işte bu bayan" diyorum. Rıfat Bey: "Beni burada bekle kızım" diyor. İçim acıyor kadının yüzüne bakınca. Onun da bakışları yumuşuyor. "Deniz şu hâlime bak" diyor. "Babamın ahını al-

dım, Allah beni cezalandırdı" "Ağlama be!" diyorum. "Boş ver sen, suç Dedemde". Yüzüme bakıyor. Anlatıyorum: Oğullarını da, kızların da, damatlarını da hayata göre yetiştirmemiş.. Ah iyilik perisi, ah!.

Deniz bir lokma daha aldı. Çiğnedi ve lokmasını yutmadan devam etti:

— Derken bir hemşire geldi. "Selma Hanım kim? diye sordu Teyzemin konuşacak hâli yok Ben "Burada" diye cevap verdim. Kadın yüzüme aksi aksi baktı. "Sen de kimsin?" dedi. "Baksana," dedim. "Kadıncağızın seslenecek hâli mi var? "Uzatmayayım koridorları yürüdük, merdivenleri çıktık. Git baba git. Sonunda aksi hemşire bir kapı açtı. "Buyurun" dedi. İçeriye girdik. Rıfat Beyamca orada. Bir başka hekimle konuşuyor. Tertemiz bir küçük oda. Beyaz bir karyola. Bir komodin, bir elbise dolabı, küçük bir masa. Yabancı doktor: "Şerife Hanım" dedi. "Rıfat Beyin hastası bizim dahiliyeci Ekrem Bey'in kızı imiş. Hani askerî hastahanede beraber bulunmuştuk. Sen de vardın" Kadın: "Sarı Ekrem Bey mi?" dedi. Doktor: "Evet" dedi. Selma Hanım'ın pansumanlarına dikkat et. Bir şikâyeti olursa hemen bana bildirirsin. Nöbetçi doktor kim olursa hastanın benim olduğunu da söyle.

Rıfat Beyamca:

— Kızım, dedi. Dedene selâm söyle benden. Hiç merak etmesin.

Sonra Teyzeme veda ettim. Ağlıyordu:

— Deniz, benim için uğraşacağını ummazdım. Bana burada iki elini yumruk yapıp üst üste vurarak "oh olsun" demeye geldiğini sanmıştım.

— Sen iyi ol, yine kavga ederiz Teyze, dedim. Elini öptüm. O da beni öptü. Kalktım geldim, tamam mı?

Selma halam yirmi gün hastahanede yattıktan sonra kü-

çük eve geldi. Yanık yaraları kapanmıştı ama kendisi zayıf ve hâlsizdi.

Babamla Deniz hastahaneye giderek bir otomobile koyup getirmişlerdi.

Deniz biraz sonra:

— Dede, dedi. İzin verirseniz ben Babamın yanına gideyim. Daireye uğrar onunla beraber giderim. Burada yatacak yer yok.

Gelir gelmez ağlamaya başlayan Selma halam:

— Benim için rahatsız olma, dedi. Ben bir köşeye kıvrılır, uyurum.

Deniz başını salladı:

— Sen büyüksün, zayıfsın. Ben nerede olsa uyurum. Can'ı da alır Dedemin odasında yatarız. Geriye iki yatak odası kalır, birinde dayımlar yatar, birinde de siz. Olur biter.

Selma halamın gözleri dolmuştu:

— Deniz, senden bu sözü işitmek yeter bana yavrum, dedi. Bak herkesin içinde söylüyorum. Seni haksız yere çok kırdım. Beni bağışla.

Deniz seslendi:

— Boş versene Teyzeciğim. Olur böyle şeyler. Kimbilir benim de ne suçlarım vardır.

Dedem müteahhidi çağırıp hem satılacak yeri, hem kurulacak evi düşüne dursun Anem, küçük evin bütün işini görmeye, yemek hazırlamaya, öteki işleri yapmaya çalışırken, Selma halam sıksık ona sesleniyordu.

— Nevin, kızım, bana göre iş yok mu?

Bir akşam ben ders çalışırken Dedem, büyük bir kâğıda çizgiler çiziyordu. Ödevimi yaptıktan sora yanına gittim, ne yaptığını sordum.

— Yeni evin plânını, dedi.

— Ne zaman yapılacak?

— İnşallah ilkbaharda havalar düzelir düzelmez başlarız, sonbahara kadarda biter.

— Kim yapacak?

— Arsayı sattığımız müteahhit. Kendisine de bir apartman yapacak. Bak şu resimlere, bir şey anladın mı?

— Aman Dede, dedim. Senin ressamlığın da varmış. Tek katlı, yan yana üç tane güzel köşk! Peki hani bunları bir çatı altında yapacaktın?

Dedem içini çekti:

— Çok düşündüm Can, dedi. İki yanlara gelen haydi ne ise ama ortada kalan köşkün bir önü bir de arkası ışık alır. Bu ortayı kim alacak? İleride kavga etmezler mi?

— Doğru düşünmüşsün dede, dedim. Şimdi hepsinin burnu yere değecek, o kadar uslandılar, önlerine bakıyorlar. Ama biraz akılları başlarına gelince birbirlerine dişlerini göstermeye başlarlar.

Dedemin biraz canı sıkıldı:

— Can, dedi. Büyüklerin için böyle düşünmen doğru değil. Ben seni kavgalara karıştırmamak için çok çalıştım.

— Bağışla dedi.

Dedem biraz sonra:

— Senin suçun değil, dedi. Onlar kavgalarını senin, ablanın yanında yaptılar. Ablan bu yüzden dikbaşlı ve sinirli oldu. Birbirlerine saygılı insanlar arasında büyüseydiniz siz ler de çok sakin ve kavgadan çekinen insan olurdunuz.

Evleri yapacak olan mimarın da bulunduğu bir toplantıda dedem kendi düşüncelerini ortaya koydu. Halalarım, babam resimlere, plânlara bakarak dinliyorlardı. Deniz

Dr. Ekrem Bey, yeni evin plânlarını büyük bir kâğıda çiziyordu.

Dedemizin arkasından eğilerek, başını onun başına yaklaştırarak baktı ve:

— Sen çok yaşa dede, dedi. Önce bir çatı altında üç bölüklü bir ev yaptırmayı düşünmüştün. Ama bu yaramaz çocuklarının kavga çıkaracaklarını akıl ettin. Ben hep düşünüyordum. Ortaya düşen evi kim alacak? Kime teklif etsen somurtacaktı. Ayrı ayrı bahçeler içinde üç küçük köşk kurulması elbette çok daha iyi olacak. Bahçeleri, manzaraları, her şeyi ile eşit köşkler.

Mimar.:

— Tabiî bu bana biraz pahalıya mal olacak, dedi.

Dedem:

— Bir plân üzerinde durmamıştık, dedi. Çocuklara birer ev yapacaktınız, hepsi bu, tamam mı?

Mimar sesini çıkartmadı.

İşte bu arada ceza evinden Dedeme bir mektup geldi. Kadri Bey memuriyetten çıkartıldığını, ceza evinde kimsesiz kaldığını, üstünün başının pek perişan olduğunu, tütün alacak parası bile olmadığını yazıyor ve Dedemden yardım istiyordu.

Dedem işte böyle bir dedeydi.

Ama böyle yapmakla da belki iyi etmişti. Çünkü aradan iki hafta geçmeden cezaevinde çıkan bir kavgada Kadri Bey'in bıçakla yaralandığını ve hastahaneye kaldırılırken öldüğünü gazetelerde okuduk.

Halam Selma Hanım:

— Oh olsun, dedi. Benim bütün hayatımı mahvetti. Sonunda kendi cezasını da buldu.

Dedem:

— Ölülerei hayırla anmak gerekir kızım, dedi. Allah suç-

larını bağışlasın.

Kadri Bey'i memuriyetten çıkarıldıkları için Selma Hanıma bağlanan beş yüz liralık nafaka adıyla verilen aylık da kesilmişti.

Şaban Efendi Kadri Bey'in cenazesine de gitti. Ölünün cebinden bir de banka cüzdanı çıkmış. Bu cüzdanda ikiyüz elli bin lira para yazılı imiş. Bu para tabiî Kadri Bey'in kız kardeşine verilecekti.

Dedem büyük damadının bu şekilde ölümüne epeyce üzülmüştü.

Belma halam enişte mle beraber kaynanasının evinde oturuyorlardı. Ama her pazar erkenden geliyor, yapının ne kadar ilerlediğini görmek istiyorlardı.

Yangından kurtarılan beş on parça eşya bahçenin bir tarafında, üzerine bir branda bezi kapatılmış, öylece duruyordu.

Babamla enişte m canlarını dişlerine takıp bu eşyayı pencerelerden bahçeye atmış, sonra da ateşten uzaklaştırmışlardı. Eşyanın çoğu divan, sandalye, şilte, yastık, yorgan gibi şeylerdi.

Bir evin eşyasını yeniden almak, eksiklerini tamamlamak kolay değildi. Ama bu köşkle beraber yanan eşyanın hemen hepsi Dedemin zamanında alınmış ve sonradan çocukları paylaşmışlardı.

Dedem yapı işlerine karışmıyor, uzaktan seyirci kalıyordu. Bahardan önce diktirdiği fidanlar yeşermiş, bir kısmı çiçek bile açmıştı.

Deniz de tatile girdiği için sık sık yapıya geliyor, bazen Dedeme çay getiriyor, bazen de iskemlesini daha korunaklı bir yere çekiyordu.

Ne dersiniz, artık tek başına sokağa çıkamayan adam-

cağızı taksi veya özel araba ile gelip hastaya götürüyorlardı. Dedem:

— Canım efendim, diyordu. Ben ihtiyar bir adamım. Bu kadar genç hekim var, hepsi ateş gibi çocuklar, neye bana gelirsiniz?

Ne yapsın zavallılar. İşitmişler ki Çamlıca sırtlarına yakın bir köşkte bir hekim varmış. Hastalığı hemen anlarmış, bir çok hekimin anlamadığı hastalığı o şıp diye bulup çıkarırmış.

Bir seferinde yeni evli ve yalnız oturan bir karı kocaya gitmiştik, Erkek pek telâşlıydı. Bir komşuyu karısının yanına bırakarak Dedemi almaya gelmişti.

Dedem anlayıp dinledikten sonra:

— Eee, demişti. Anne olmak da kolay değil. Bir iki hafta sonra bu sıkıntılar geçer. Apandist filân değil.

Sonradan bu karı koca. Üsküdar'dan Çamlıca'ya kadar bir yürüyüş yapmış ve Dedemle konuşmaya gelmişlerdi.

Üç kardeşlerin küçük köşkleri yapılırken mimar kendisi için aldığı arsaya da güzel bir paratman yaptırıyordu. Hemen hemen bahçede her gün otuz kırk adam çalışıyor, kamyonlardurmadan tuğla, kum, çakıl, çimento ve demirtaşıyorlardı.

Yerden biraz yüksekçe olan köşklerin bodrumlarının üzerine birinci katları yapılmaya, duvarlar örülüp, direkler dökülmeye, sonra da tavanın betonu dökülmeye başladı.

Yapının biri kuruyuncaya kadar öteki hazırlanıyor, hemen hemen aynı zamanda bitirilmesine çalışıyordu.

Selma halam, ellerinde, yüzünde ateş yanıkları ile küçük eve yerleşmişti. Hemen hemen hiçbir iş yapmıyor, Nevin annem onu çalıştırmıyordu. Dedemin bize yaptırdığı ev dardı, pek sığışamıyorduk ama kimse bundan yakınmıyor, çoğu

zaman herkesin yüzü gülüyordu.

Dedemle ilgli anılarım burada bitti.

Çünkü benim dedem yok artık.

Dedem öldü.

Ayda yılda bir, Deniz ablamla onun yattığı yere gideriz.

Onun yattığı yer mermerden bir karyolaya benzer. Başucundaki taşta adı ile doğduğu ve öldüğü tarih yazılıdır. Bu mermer karyolayı Dedem'e Babam yaptırdı.

Bayram günlerinde Annemle Babam da giderler oraya. Arada bir Belma halam da gelir. Mermerlerin üzerine oturur, onu konuşurlar.

Bu kız da ailenin geçimsizliği yüzünden bir hırçınlık kalmış. Ne zaman kocası Tarık ağabeyim:

— Deniz, artık ağlama, haydi gidelim, dese, dişlerini sıkar:

— Dedem olmasaydı, beni okutmasaydı sen beni zor bulurdun, der. Tabiî burada durmaktan canın sıkılıyor, çünkü senin deden değildi o. Tatlım benim, güzel Dedem, yavrum Dedeciğim.

Kız yeniden ağlarken Tarık ağabeyim:

— Peki peki, der. Üzme kendini. Hepsini anlattın. Deden dedelerin kralı, örnek bir insanmış.

Haksızlıklara dayanamıyan kızcağıza bu hırçınlığı veren anası, babası, ailesidir.

Ben orta okuldayken o, üniversiteden mezun olmuştu. Eve gelir gelmez ağlamaya başlamıştı. Kim varsa toplandı çevresine. Büyük halam bile onu teselliye çalışıyordu.

— Deniz imtihanlarda başaramadınsa üzme kendini. Bir

Deniz'le kardeşi sık sık dedelerinin kabrini ziyaret ederlerdi.

daha yıla daha başarılı olursun.

Hiç unutmam, Deniz yaşlı gözlerini halama çevirmiş:

— Teyze, diye haykırmıştı. Sen benim imtihanlarda başaramadığımı hiç gördün mü?

— Peki, neye ağlıyorsun bu kadar?

Deniz hıçkıra hıçkıra:

— Dedem'e ağlıyorum, demişti. Bugünleri göremedi.

-SON-

32

KEMALETTİN TUĞCU

1902 - 1996

Sevgili Çocuklar,

Hepinizin çok iyi tanıdığı Kemalettin Tuğcu'dan kitaplığınıza yeni kitaplar kazandırmaya devam ediyoruz.

Usta ve kıvrak kalemiyle Türk çocuklarına ömrünü ve gönlünü veren Kemalettin Tuğcu'nun şimdiye kadar hiçbir yerde yayınlanmamış bu güzel eserini de zevkle okuyacağınızdan eminiz.

Kemalettin Tuğcu Serisi (50 Kitap)

1-Kuklacı (100 TEMEL ESER)
2-Bir Garip Kızcağız
3-Babam ve Ben
4-Yetimler Güzeli
5-Dilenci Baba
6-Kuyulu Bahçe
7-Annelerin Çilesi
8-Yetim Ali
9-Sokak Köpeği
10-Dağdaki Yabancı
11-Deniz Kızı
12-Benim Annem
13-Küçük Serseri
14-Şeytan Çocuk
15-Yılanlı Bağ
16-Bu Çocuk Kimin?
17-Cambazın Kızı
18-Toprak Adamları
19-Köyde Unutulanlar
20-Sütannem Nazlı
21-Süt Kardeşler
22-Babasızlar
23-Köyden Gelen Kız
24-Kız Evlat
25-Küçük Bey
26-Baba Evi
27-Balıkçının Kızı
28-Küçük Hanım
29-Güllü Bahçe
30-Tanrı Misafiri
31-Bir Dağ Masalı
32-Doğduğum Ev
33-Küçük Erkek
34-Satılan Çocuk
35-Büyüklerin Günahı
36-Hacı Baba
37-Annemin Hikâyesi
38-El Kapısı
39-Köydeki Arkadaşım
40-Çocuk İhtiyar
41-Sokaktan Gelen Çocuk
42-Can Yoldaşları
43-Küçük İşportacı
44-Eskicinin Köpeği
45-Çocukluk Arkadaşım
46-Ana Kucağı
47-Kırk Ev Kedisi
48-Kartal Yuvası
49-Karakaçan
50-Devlet Kuşu

ISBN: 978-9753810791
9 789753 810791

DAMLA YAYINEVİ®

Tel: 0212 514 28 28
Faks: 0212 528 24 01

www.damlaegitim.com